

บทที่ 3

หลักกฎหมายที่เกี่ยวกับการควบคุมดูแลการจัดสร้างและเช่าบูชาวัตถุมงคล

การสร้างวัตถุมงคลในศาสนา เป็นส่วนหนึ่งของความเชื่ออันเป็นพิธีกรรม ในทางศาสนาซึ่งในปัจจุบันได้รับความนิยมอย่างมาก จึงทำให้เกิดเป็นธุรกิจพุทธพาณิชย์ขึ้น แต่เนื่องจากในปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายเฉพาะเพื่อควบคุมดูแลการจัดสร้างและการเช่าบูชาวัตถุมงคล หากแต่มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องหรืออาจนำมาใช้เปรียบเทียบเพื่อเป็นแนวทางในการบัญญัติกฎหมายเฉพาะเรื่องได้เท่านั้น ดังนั้นในส่วนนี้จึงจะทำการศึกษาเกี่ยวกับกฎหมายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดสร้างและการเช่าบูชาวัตถุมงคล และรวมถึงกฎหมายที่จะสามารถนำมาเปรียบเทียบและนำมาปรับใช้กับกรณีดังกล่าวนี้ได้ ดังนี้

3.1 หลักกฎหมายเกี่ยวกับการจัดสร้างวัตถุมงคล

ในปัจจุบันการจัดสร้างวัตถุมงคลได้กลายมาเป็นธุรกิจทางศาสนา หรือที่มักนิยมเรียกกันว่า “พุทธพาณิชย์” การจัดสร้างมิได้เกิดขึ้นมาเฉพาะวงการสงฆ์เท่านั้น ฆราวาสไม่ว่าจะเป็นบุคคลธรรมดา หรือนิติบุคคล ก็นิยมลงทุนในธุรกิจประเภทนี้ แต่อย่างไรก็ตามการจัดสร้างวัตถุมงคลก็มีความเกี่ยวข้องกับกฎหมายที่เกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพ ดังนั้นในส่วนนี้จึงมีความจำเป็นต้องศึกษากฎหมายรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายที่บัญญัติถึงสิทธิและหน้าที่ และจำเป็นต้องทำการศึกษาพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ รวมถึงกฎระเบียบที่ออกตามพระราชบัญญัติฉบับนี้เนื่องจากเป็นกฎหมายที่มีความเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา

3.1.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

เนื่องจากรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ ซึ่งเป็นกฎหมายที่บัญญัติถึงสิทธิและหน้าที่ของประชาชนชาวไทยทุกคน รวมถึงในส่วนที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ภายในรัฐธรรมนูญก็ได้บัญญัติถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนในการเลือกนับถือศาสนาและยังให้สิทธิเสรีภาพในการปฏิบัติกรต่าง ๆ ตามความเชื่อทางศาสนาที่ไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ทั้งนี้โดยได้บัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษรไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 37 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า

“บุคคลย่อมมีสิทธิเสรีภาพบริบูรณ์ในการนับถือศาสนา นิกายของศาสนาหรือลัทธินิยมในทางศาสนา หรือลัทธินิยมในทางศาสนา และย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติตามศาสนธรรม ศาสนบัญญัติหรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือของตน เมื่อไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมือง และไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

ในการใช้สิทธิเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองมิให้รัฐกระทำการใด ๆ อันเป็นการรอนสิทธิหรือเสียประโยชน์อันควรมีควรได้เพราะเหตุที่ถือศาสนา นิกายของศาสนา ลัทธินิยมในทางศาสนาหรือปฏิบัติตามศาสนธรรม ศาสนบัญญัติ หรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือแตกต่างจากบุคคลอื่น”

จากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ในมาตรา 37 ข้างต้นนี้ ได้ให้การประกันสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน เกี่ยวกับการปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือของตนไว้ ดังนั้น การสร้างวัดมุงกล ซึ่งเกิดจากแนวความเชื่อของมนุษย์และเป็นพิธีกรรมในทางศาสนาที่สรรค์สร้างขึ้นมาเพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจจึงสามารถกระทำได้ トラบใดที่การสร้างวัดมุงกลไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมืองและไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

แต่อย่างไรก็ตาม การจำกัดและควบคุมการสร้างวัดมุงกลให้เกิดมีขึ้นสำหรับโอกาสหรือบางเรื่องที่มีความสำคัญต่อศาสนา นิกายหรือลัทธิ นั้น ๆ เพื่อให้เกิดคุณค่าในตัววัดมุงกลและให้เกิดความนิยมเลื่อมใสในหมู่ประชาชน รวมถึงเพื่อยับยั้งการกระทำความผิดทางอาญา ยังเป็นสิ่งที่สามารถกระทำได้โดยไม่ขัดกับหลักการและความเชื่อทางศาสนา นิกายหรือลัทธิต่าง ๆ แต่สำหรับบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยนี้ได้บัญญัติไว้เพียงสิทธิเสรีภาพในการปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อของประชาชนไว้เท่านั้น มิได้มีบทบัญญัติที่กล่าวคือการควบคุมการจัดสร้างและจัดจำหน่ายวัดมุงกลแต่อย่างไร

3.1.2 พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ถือเป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับพุทธศาสนาเพียงฉบับเดียวที่มีอยู่ในระบบกฎหมายไทยในปัจจุบัน และด้วยเหตุที่วัดมุงกลเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมาโดยถือว่าเป็น “วัดอุททางศาสนา” และการศึกษาในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นการศึกษาปัญหาในการควบคุมการจัดสร้างและเช่าบูชาวัดมุงกลตามกฎหมายเกี่ยวกับพุทธศาสนาของไทย ดังนั้น จึงมีความจำเป็นต้องนำพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 รวมถึงกฎระเบียบและข้อบังคับต่าง ๆ ที่ออกโดยอาศัยพระราชบัญญัติฉบับนี้มาศึกษาในส่วนนี้ เพื่อนำมาประกอบการพิจารณาเกี่ยวกับปัญหาในการจัดสร้างและเช่าบูชาวัดมุงกลต่อไป

ทั้งนี้ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มีเนื้อหาสำคัญทั้งหมด 8 หมวด ดังนี้

หมวด 1 สมเด็จพระสังฆราช

เป็นการกำหนดวิธีการสถาปนาสมเด็จพระสังฆราช พระราชอำนาจในการบัญชาการคณะสงฆ์ รวมถึงกรณีที่สมเด็จพระสังฆราชพ้นจากตำแหน่ง

หมวด 2 มหาเถรสมาคม

เป็นการกำหนดหน่วยงานหรือองค์กรที่มีหน้าที่ในการควบคุมดูแลเหล่าสงฆ์ การจัดตั้งคณะกรรมการมหาเถรสมาคม คุณสมบัติของคณะกรรมการฯ และอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคม โดยมหาเถรสมาคมมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการปกครองคณะสงฆ์ กำหนดการบรรพชาสามเณร ควบคุมและส่งเสริมการศึกษาศาสนา การศึกษาสงเคราะห์ การรักษาหลักพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา และปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 15 ตรี¹

หมวด 3 การปกครองคณะสงฆ์

เป็นการกำหนดให้คณะสงฆ์ทั่วประเทศต้องอยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคมซึ่งบัญญัติไว้ในมาตรา 20² รวมถึงยังกำหนดให้มีการปกครองคณะสงฆ์ในส่วนภูมิภาคและกำหนดพระภิกษุผู้มีอำนาจปกครองตามส่วนภูมิภาค

หมวด 4 นิกหกรรมและการสละสมณเพศ

เป็นการกำหนดถึงเหตุที่พระภิกษุ นิกหกรรม เช่น การล่วงละเมิดพระธรรมวินัยและมีคำวินิจฉัยถึงที่สุดให้รับนิกหกรรมให้สึกตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 26 และยังเป็นหมวดที่บัญญัติถึงกรณีที่พระภิกษุต้องสละสมณเพศ เช่น กรณีที่ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดของศาลให้เป็นบุคคลล้มละลายในบทบัญญัติในมาตรา 28 หรือต้องด้วยกรณีใดกรณีหนึ่งที่บัญญัติไว้ในมาตรา 27

¹ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มาตรา 15 ตรี บัญญัติว่า

“(1) ปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปโดยเรียบร้อยดีงาม

(2) ปกครองและกำหนดการบรรพชาสามเณร

(3) ควบคุมและส่งเสริมการศึกษาศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์

(4) รักษาหลักพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา

(5) ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่น...”

² พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มาตรา 20 บัญญัติว่า

“คณะสงฆ์ต้องอยู่ภายใต้การปกครองของเถรสมาคม

การจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎหมายมหาเถรสมาคม”

มาตรา 27 เมื่อพระภิกษุรูปใดต้องด้วยกรณีข้อใดข้อหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(1) ต้องคำวินิจฉัยตามมาตรา 25 ให้รับนิคหกรรมไม่ถึงให้สึก แต่ไม่ยอมรับนิคหกรรมนั้น

(2) ประพฤติล่วงละเมิดพระธรรมวินัยเป็นอาจิม

(3) ไม่สังกัดอยู่ในวัดใดวัดหนึ่ง

(4) ไม่มีวัดเป็นที่อยู่เป็นหลักแหล่ง

ให้พระภิกษุนั้นสละสมณเพศตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎหมายเถรสมาคมหมวด 5 วัด

เป็นการกำหนดเกี่ยวกับลักษณะของวัด กล่าวคือกำหนดให้วัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล และมีเจ้าอาวาสเป็นผู้แทนของวัด กำหนดการสร้าง การตั้ง การรวม การย้าย การยุบเลิกวัดและทรัพย์สินของวัด หน้าที่ของเจ้าอาวาส การแต่งตั้งเจ้าอาวาส รวมถึงการโอนกรรมสิทธิ์ที่วัดที่ธรณีสงฆ์

หมวด 6 ศาสนสมบัติ

เป็นการกำหนดประเภทของศาสนสมบัติ การดูแลรักษาและการจัดการศาสนสมบัติทางพระพุทธศาสนา

หมวด 7 บทกำหนดโทษ และหมวด 8 เบ็ดเตล็ด

นอกจากบทบัญญัติในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ที่ได้นำเสนอมาข้างต้น มหาเถรสมาคมยังมีอำนาจตรากฎหมายเถรสมาคม ออกข้อบังคับ วางระเบียบ ออกคำสั่ง มีมติหรือออกประกาศใด ๆ ได้โดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายและพระธรรมวินัย ซึ่งสามารถใช้บังคับได้³

3.1.2.1 มติมหาเถรสมาคม เกี่ยวกับเรื่อง “พุทธพาณิชย์”⁴

เนื่องจากธุรกิจวัดอุดมคณได้แพร่หลายเป็นอย่างมากในปัจจุบันเป็นเหตุให้ทางเจ้าหน้าที่ของรัฐเกิดแนวความคิดที่จะเข้าทำการควบคุม เพื่อแก้ไขสภาพปัญหาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานของตนโดยตรง ทำให้เมื่อวันที่ 28 ธันวาคม 2536 มีการจัดการประชุมคณะกรรมการศาสนาและศิลปวัฒนธรรมเกี่ยวกับเรื่อง “พุทธพาณิชย์” ที่ห้องประชุมคณะกรรมการสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตึกรัฐสภา โดยผลการประชุมกรมศาสนาได้ประมวลความคิดเห็นที่จะกำหนดมาตรการเพื่อควบคุมการสร้าง การโฆษณา การจำหน่ายเกี่ยวกับวัดอุดมคณ รวมทั้งสิ้น 8 ข้อ ดังนี้

³ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มาตรา 15 ตี.

⁴ ยิ่งเทพ จันทรงยี. (2538). มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการจัดสร้าง การโฆษณา และการเก็บรักษา วัดอุดมคณในพุทธศาสนา. หน้า 53-54.

(1) การห้ามสร้างวัดอุ้มงคลกระทำไม่ได้ แต่การจัดสร้างจะต้องขออนุญาตมาตามลำดับขั้น จนถึงเจ้าคณะใหญ่เฉพาะคณะสงฆ์

(2) การสร้างวัดอุ้มงคลจะต้องควบคุม นับแต่การผลิต การโฆษณา การจำหน่ายและการใช้จ่ายเงินให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์

(3) การอนุญาตสร้างวัดอุ้มงคล จะต้องบอกเหตุผลวัตถุประสงค์การนำไปใช้จ่าย

(4) การโฆษณาทางสื่อมวลชนทุกชนิด ควรห้ามโฆษณาอย่างปฎิหาริย์เกินความจริง

(5) ให้มีการประชาสัมพันธ์ได้เฉพาะเนื้อหาของวัดอุ้มงคล หลักการ เหตุผลและวัตถุประสงค์ว่าจะนำรายได้ไปทำอะไร ตลอดจนสถานที่จัดสร้างและจำหน่าย

(6) ห้ามสร้างวัดอุ้มงคลที่ไม่ใช่สัญลักษณ์ทางพุทธศาสนาหรือมีรูปแบบที่ไม่สมควร

(7) ควรออกประกาศ ระเบียบ หรือกฎหมายว่าด้วยการสร้างวัดอุ้มงคลเพื่อควบคุมการผลิต จำหน่ายและการปลอมแปลง โดยให้ควบคุมได้ทั้งคณะสงฆ์และฆราวาส

(8) ห้ามมาตรการทางกฎหมายดำเนินการกับผู้จัดวางวัดอุ้มงคลไว้ในที่อันไม่สมควร ทั้งนี้ คณะกรรมการฯ มีมติให้กรมศาสนาดำเนินการตามข้อสรุปทั้ง 8 ข้อ ที่เสนอ ให้เป็นรูปธรรมต่อไป และจะได้ประชุมพิจารณามาตรการที่สามารถจะควบคุมได้โดยทั่วไปทั้งพระสงฆ์และประชาชน ซึ่งถึงแม้ว่าการประชุมดังกล่าวนี้จะมีการจัดประชุมกันมาแล้วตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 แต่ในปัจจุบันยังไม่ได้มีการดำเนินการตามมติของคณะกรรมการศาสนาและศิลปวัฒนธรรม เกี่ยวกับเรื่อง “พุทธพาณิชย์” ตามมติดังกล่าวแต่อย่างใด

3.1.2.2 มติมหาเถรสมาคม เรื่องการโฆษณาพระพุทธรูป/พระเครื่องและวัดอุ้มงคลในสื่อหนังสือพิมพ์ สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อวิทยุโทรทัศน์⁵

ในการประชุมมหาเถรสมาคม ครั้งที่ 7/2543 เมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2547 เลขานุการมหาเถรสมาคมเสนอว่า ในคราวประชุมเรื่อง “การโฆษณาในสื่อหนังสือพิมพ์ สิ่งพิมพ์และในสื่อวิทยุโทรทัศน์” ครั้งที่ 1/2547 เมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2547 ณ ห้องประชุม 301 ตึกบัญชาการ ชั้น 3 ทำเนียบรัฐบาล ที่ประชุมได้ปรารถนถึงการโฆษณาและการเรียกรายได้ที่อาจสร้างผลกระทบต่อศรัทธาที่น่าจะเป็นการชวนเชื่อและใช้สื่อเพื่อแสวงหาประโยชน์ส่วนตนมากกว่าจะเป็นประโยชน์ส่วนรวม ดังนี้

⁵ มหาเถรสมาคม. (ม.ป.ป.). “มติมหาเถรสมาคม.” สืบค้นเมื่อ 14 พฤศจิกายน 2556, จาก

1. การโฆษณาสรรพคุณพระพุทธรูปและวัตถุมงคล โดยอ้างแหล่งที่มาของวัสดุที่นำมาสร้างพระพุทธรูปและวัตถุมงคล จำนวนพระพุทธรูปและวัตถุมงคลที่นำมาจำหน่ายหรือแลกเปลี่ยนหรือมอบเป็นของที่ระลึก โดยไม่รู้จักหมด ตลอดจนอ้างอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ต่าง ๆ อาจเข้าข่ายการโฆษณาชวนเชื่อ ซึ่งหมิ่นเหม่ต่อการอวดอุตริมนุสธรรม และเข้าลักษณะเบี่ยงเบนหลักพระสัทธรรม คือ ปรียัตติ ปฏิบัติและปฏิเวธ ได้

2. การใช้สื่อต่าง ๆ ในการเรียไรโดยไม่คำนึงถึงหลักธรรมคำสั่งสอนที่แท้จริงของพระพุทธศาสนา มุ่งแต่ประโยชน์ส่วนตนหรือกลุ่มบุคคล มากกว่าการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

3. การนำเอาพระพุทธรูปหรือสัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนา มาวางบริเวณทางเท้าหรือข้างถนน ที่คนเดินผ่านไปมา ควรที่จะมีกฎหมายหรือกฎระเบียบห้ามและกำหนดให้มีการปฏิบัติที่ชัดเจน

ในการนี้ที่ประชุมได้สรุปเป็นมติให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติดำเนินการ ดังนี้

1. นำสาระการประชุมเสนอมหาเถรสมาคมเพื่อทราบ
2. ขอให้มหาเถรสมาคมมีมาตรการป้องกันและลงโทษพระสังฆาธิการผู้ฝ่าฝืนคำสั่งมติ หรือประกาศของมหาเถรสมาคมเรื่อง ควบคุมการเรียไร การอวดอ้างคุณวิเศษ การทำเสน่ห์ยาแฝดโดยให้ถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด

3. หากผู้จัดทำพระพุทธรูปหรือวัตถุมงคลเป็นคฤหัสถ์ ขอให้พระสังฆาธิการช่วยกันสอดส่องดูแล แจ้งเจ้าหน้าที่ฝ่ายบ้านเมืองดำเนินการตามกฎหมายต่อไป

4. ขอให้มีการควบคุมการเผยแพร่หรือโฆษณา การจัดสร้างพระพุทธรูปหรือวัตถุมงคลทางสื่อหนังสือพิมพ์ สื่อสิ่งพิมพ์ หรือสื่อวิทยุโทรทัศน์

5. กำหนดให้มีการควบคุมพระภิกษุที่จัดทำรายการธรรมะตามสถานีวิทยุต่าง ๆ อย่างใกล้ชิด เพื่อให้มีการเผยแพร่พุทธธรรมอย่างถูกต้องชัดเจน

ที่ประชุมพิจารณาแล้วลงมติว่า ให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติรวบรวมคำสั่งมหาเถรสมาคม และประกาศของคณะสงฆ์ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าว แจ้งเจ้าคณะจังหวัดทุกจังหวัด เพื่อแจ้งวัดในเขตปกครองทราบและปฏิบัติอย่างเคร่งครัดต่อไป

3.2 หลักกฎหมายเกี่ยวกับการเช่าบูชาวัตถุมงคล

ถึงแม้ว่าการโอนกรรมสิทธิ์ของวัตถุมงคลจะใช้คำว่า “เช่าบูชา” ก็ตาม การใช้คำในลักษณะเช่นนี้ก็ถือเป็นเพียงลักษณะของการประดิษฐ์ถ้อยคำเพื่อบ่งถึงลักษณะสิ่งทีกระทำออกมาและเป็นการให้เกียรติพระพุทธศาสนาเท่านั้น ทั้งนี้ ลักษณะของการ “เช่าบูชาวัตถุมงคล” ก็เป็นลักษณะของการ “ซื้อขายวัตถุมงคล” นั่นเอง ดังนั้นการศึกษาในส่วนนี้จึงเป็นการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการซื้อขาย การกำหนดราคา การกระทำคามผิดทางอาญา และการคุ้มครองผู้บริโภค ดังนี้

3.2.1 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ในส่วนของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น มีกฎหมายที่เข้ามาเกี่ยวข้องเกี่ยวกับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้คือ เรื่องของการซื้อขาย และหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการซื้อขาย เช่น เรื่องนิติกรรมสัญญาและกลล้อนล เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาเกี่ยวกับการซื้อขายวัตถุมงคล ดังนี้

มาตรา 453 อันว่าซื้อขายนั้น คือสัญญาซึ่งบุคคลฝ่ายหนึ่ง เรียกว่าผู้ขาย โอนกรรมสิทธิ์แห่งทรัพย์สินให้แก่บุคคลอีกฝ่ายหนึ่ง เรียกว่าผู้ซื้อ และผู้ซื้อตกลงว่าจะใช้ราคาทรัพย์สินนั้นให้แก่ผู้ขาย

มาตรา 157 การแสดงเจตนาโดยสำคัญผิดในคุณสมบัติของบุคคลหรือทรัพย์สินเป็นโมฆียะ

ความสำคัญผิดตามวรรคหนึ่ง ต้องเป็นความสำคัญผิดในคุณสมบัติซึ่งตามปกติถือว่าเป็นสาระสำคัญ ซึ่งหากมิได้มีความสำคัญผิดดังกล่าวการอันเป็นโมฆียะนั้นคงจะมีได้กระทำขึ้น

มาตรา 159 การแสดงเจตนาเพราะถูกกลล้อนลเป็น โมฆียะ

การถูกกลล้อนลที่จะเป็นโมฆียะตามวรรคหนึ่ง จะต้องถึงขนาดซึ่งถ้ามิได้มีกลล้อนลดังกล่าว การอันเป็นโมฆียะนั้นคงจะมีได้กระทำขึ้น

ถ้าคู่กรณีฝ่ายหนึ่งแสดงเจตนาเพราะถูกกลล้อนลโดยบุคคลภายนอกการแสดงเจตนา นั้นจะเป็นโมฆียะต่อเมื่อคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งได้รู้หรือควรจะได้รู้ถึงกลล้อนลนั้น

มาตรา 161 ถ้ากลล้อนลเป็นแต่เพียงเหตุจงใจให้คู่กรณีฝ่ายหนึ่งยอมรับข้อกำหนดอันหนักยิ่งกว่าที่คู่กรณีฝ่ายนั้นจะยอมรับโดยปกติ คู่กรณีฝ่ายนั้นจะบอกล้างการนั้นหาได้ไม่ แต่ชอบที่จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอันเกิดจากกลล้อนลนั้นได้

ในส่วนของกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดสร้างและการเช่าบูชาวัตถุมงคลคือ ในส่วนของเรื่องของการซื้อขาย ซึ่งมีส่วนที่เกี่ยวข้องและใช้หลักเกณฑ์ทั่วไปในเรื่องของนิติกรรมสัญญา โดยเป็นความตกลงอันก่อให้เกิดหนี้ผูกพันกันระหว่างคู่สัญญาในการปฏิบัติตามสัญญาซื้อขาย หรือที่โดยทั่วไปเรียกว่า “การเช่าบูชาวัตถุมงคล” ทั้งนี้หากนำข้อเท็จจริงในการ

เช่าบูชาวัตถุมงคลมาเปรียบเทียบกับหลักการทั่วไปในเรื่องการซื้อขาย หรือนิติกรรมสัญญาแล้ว คู่สัญญาต้องมีความสามารถตามกฎหมาย มีการแสดงเจตนาที่มีได้เกิดจากความสำคัญผิด กลฉ้อฉล ข่มขู่หรือเจตนาลวง

โดยทั่วไปแล้วตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การเช่าบูชาหรือการซื้อขายวัตถุมงคล ถือว่าเป็น การทำนิติกรรมที่สามารถกระทำได้ตามกฎหมาย ไม่มีวัตถุประสงค์ที่ขัดกับเจตนารมณ์ ของกฎหมาย เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 138/2534 ศาลฎีกาพิพากษาว่า การซื้อขายพระพุทธรูปอันเป็น สสังหาริมทรัพย์ย่อมสมบูรณ์ต่อเมื่อผู้ขายส่งมอบทรัพย์สินที่ขายให้แก่ผู้ซื้อและผู้ซื้อตกลงว่าจะใช้ ราคาทรัพย์สินนั้นให้แก่ผู้ขายไม่จำเป็นต้องทำเป็นหนังสือหรือมีหลักฐานเป็นหนังสือ⁶

อย่างไรก็ตาม ยังมีประเด็นที่สำคัญและยังไม่เคยปรากฏเป็นแนวคำพิพากษาฎีกา แต่อย่างใด กล่าวคือ ประเด็นการขายวัตถุมงคลปลอมนั้น จะถือว่าเป็นการแสดงเจตนาโดยสำคัญ ผิดในคุณสมบัติของทรัพย์สินซึ่งตามปกติถือว่าเป็นสาระสำคัญของนิติกรรม หรือเป็นการแสดงเจตนา เพราะถูกกลฉ้อฉลถึงขนาด ซึ่งเป็นเหตุให้นิติกรรมการซื้อขายวัตถุมงคลตกเป็น โมฆิยะตาม มาตรา 157 และมาตรา 159 หรือไม่

ทั้งนี้ ประเด็นในการวินิจฉัยความแตกต่างระหว่างการแสดงเจตนาโดยสำคัญผิดกับการ แสดงเจตนาเพราะถูกกลฉ้อฉลถึงขนาด เพื่อการบอกล้างนิติกรรมที่เป็นโมฆิยะให้มีผลเป็นการเลิก สัญญาซื้อขายตามที่กฎหมายกำหนด ก็มีลักษณะคล้ายคลึงกับประเด็นปัญหาในคดีอาญา กล่าวคือ ไม่สามารถพิสูจน์เจตนาของคู่สัญญาฝ่ายผู้ขายได้ และไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าวัตถุมงคลที่ซื้อขายกัน นั้นเป็นของจริงหรือของปลอม อย่างไรก็ดี ศาลฎีกาเคยรับฟังพยานบุคคลเกี่ยวกับเรื่องวัตถุมงคลไว้ ในคำพิพากษาฎีกาที่ 72/2517 โดยศาลฎีกาได้วินิจฉัยไว้ในเรื่องของการยืมใช้คงรูป ในคดีนี้โจทก์ ขอให้จำเลยคืนพระเครื่องสมเด็จพระพุทธเจ้าจารย์ (โต พรหมรังษี) วัดระฆังโฆสิตาราม หรือให้จำเลยใช้ ราคา 50,000 บาท จำเลยให้การตั้งประเด็นข้อต่อสู้ไว้ข้อหนึ่งว่า ราคาพระเครื่องไม่เกิน 500 บาท แต่ไม่มีประเด็นเรื่องพระเครื่ององค์นี้เป็นของแท้หรือไม่ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าราคาพระสมเด็จนั้นอยู่ที่ ความพอใจของผู้เช่าและผู้ให้เช่า นายเอื้อ สุนทรसनาน พยานโจทก์ให้การว่าพระของโจทก์เป็นของ เก่าและหายาก จึงพิพากษาให้จำเลยใช้ราคาแก่โจทก์เต็มตามฟ้อง

อย่างไรก็ตาม จากที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น การใช้มาตรการในทางแพ่งเกี่ยวกับการซื้อ ขายวัตถุมงคลนั้น แทบจะไม่สามารถให้ความคุ้มครองผู้บริโภคได้เลย เนื่องจากยังคงมีปัญหา เกี่ยวกับการพิสูจน์ข้อเท็จจริงไม่ว่าจะเป็นเรื่องเจตนาของผู้ขาย หรือความแท้จริงในตัววัตถุมงคล ซึ่งแนวทางที่ใช้ปฏิบัติกันอยู่ในวงการค้าวัตถุมงคลในปัจจุบันนั้น โดยทั่วไปแล้วทางผู้ซื้อจะเป็น ฝ่ายที่มีความรู้เกี่ยวกับวัตถุมงคลน้อยกว่าทางผู้ขายหรือผู้จำหน่าย และส่วนใหญ่แล้วเหตุผลในการ

⁶ ปรีชา สุมาวงศ์. (2527). *กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย ซื้อขาย แลกเปลี่ยน* ให้ หน้า 1.

เลือกซื้อวัตถุมงคลของผู้บริโภคนั้นเกิดจากความเชื่อถือในตัวผู้ชาย โดยผู้ชายมักให้การรับประกัน ด้วยวาจาหรือลายลักษณ์อักษรว่าหากวัตถุมงคลที่ซื้อไปไม่ใช่ของแท้ ผู้ขายยินยอมรับคืนวัตถุมงคลนั้น แล้วคืนเงินให้แก่ผู้ซื้อ แต่ในความเป็นจริงแล้ว เป็นการยากที่ผู้ซื้อจะสามารถพิสูจน์ยืนยันกับผู้ขายได้ว่าวัตถุมงคลที่ตนเช่าบูชาไปนั้นเป็นของปลอม ดังนั้น トラบใดที่การซื้อขายวัตถุมงคลยังอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อถือ ความศรัทธาในตัวบุคคลไม่ว่าจะเป็นผู้สร้าง หรือผู้จำหน่าย ก็จะทำให้ผู้บริโภคส่วนใหญ่ที่ขาดความรู้ความชำนาญเกี่ยวกับวัตถุมงคลถูกหลอกเป็นจำนวนมาก

3.2.2 ประมวลกฎหมายอาญา

สำหรับประมวลกฎหมายอาญาจะมีส่วนเกี่ยวข้องเกี่ยวกับวัตถุมงคลในสองกรณีด้วยกัน คือ ในฐานความผิดเกี่ยวกับศาสนา ในส่วนการคุ้มครองวัตถุอันเป็นที่เคารพในศาสนาและส่วนที่สองคือ ในความผิดฐานฉ้อโกง รวมถึงการหลอกลวงในทางการค้า ซึ่งจะนำมาศึกษาต่อไปดังนี้

1. ฐานความผิดเกี่ยวกับศาสนา เรื่องการคุ้มครองวัตถุอันเป็นที่เคารพในศาสนา ความผิดดังกล่าวถูกบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 206 บัญญัติไว้ว่า

“ผู้ใดกระทำความผิดประการใด ๆ แก่วัตถุหรือสถานอันเป็นที่เคารพในทางศาสนาของหมู่ชนใด อันเป็นการเหยียดหยามศาสนานั้น ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงเจ็ดปีหรือปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงหนึ่งหมื่นสี่พันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ”

จากบทบัญญัติข้างต้นนี้ จะเห็นว่ากฎหมายอาญาได้ให้ความสำคัญต่อสิ่งทีกระทบกระเทือนความรู้สึกของผู้นับถือศาสนาต่าง ๆ ไว้พอสมควร ซึ่งการกระทำบางอย่างเช่น การนำเอาวัตถุมงคลมากองขายกันตามพื้นถนนก็น่าจะอยู่ในข่ายความผิดตามมาตรา 206 นี้ด้วย แต่เนื่องด้วยบทบัญญัติดังกล่าวนี้มีอัตราโทษค่อนข้างสูง ดังนั้นแนวทางปฏิบัติของศาลในการวินิจฉัยลงโทษผู้กระทำความผิดตามมาตรา 206 นี้จึงถูกกำหนดไว้เฉพาะการกระทำที่มีลักษณะและพฤติการณ์ที่ค่อนข้างร้ายแรงจริง ๆ จนกลายเป็นบรรทัดฐาน ในทางปฏิบัติจึงไม่มีการนำบทบัญญัตินี้มาใช้ในการควบคุมเรื่องที่มีลักษณะหรือพฤติการณ์เป็นเรื่องเล็กน้อย ยกตัวอย่างเช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 736/2505 ศาลฎีกาได้วินิจฉัยว่า “จำเลยขณะเป็นพระภิกษุได้ร่วมประเวณีกับหญิงในกุฏิของจำเลยบนเขาวิง จังหวัดเพชรบุรี มีกุฏิของพระภิกษุใกล้เคียงอยู่หลายหลัง และมีพระพุทธรูปพระฉายอยู่บนเขาวิง อันเป็นสถานที่ที่ประชาชนเคารพนับถือนั้น เห็นได้ว่าเป็นการไม่สมควรอย่างยิ่ง แต่จะถือว่าเป็นการเหยียดหยามศาสนาตามความในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 206 ยังไม่ถนัด”⁷

⁷ คำพิพากษาฎีกาที่ 736/2505.

ดังนั้น จากแนวทางการวินิจฉัยของศาลฎีกาข้างต้นนี้ แสดงให้เห็นว่าบทบัญญัติตามมาตรา 206 ไม่สามารถนำมาใช้ในกรณีการปฏิบัติไม่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ เช่น การตั้งวงจำหน่ายในสถานที่ที่ไม่เหมาะสม อาทิเช่น ตามพื้น ตามถนน เป็นต้น ซึ่งหากต้องการควบคุมการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ทางศาสนาที่ควรบัญญัติหรือกำหนดมาตรการทางกฎหมายที่มีลักษณะเป็นการเฉพาะขึ้นมาควบคุมดูแลในกรณีดังกล่าว

2. ความผิดฐานฉ้อโกงและหลอกลวงทางการค้า

ความผิดฐานฉ้อโกงและหลอกลวงทางการค้า มีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาดังนี้

มาตรา 271 บัญญัติว่า “ผู้ใดขายของโดยหลอกลวงด้วยประการใด ๆ ให้ผู้ซื้อหลงเชื่อในแหล่งกำเนิด สภาพ คุณภาพหรือปริมาณแห่งของนั้นอันเป็นเท็จ ถ้าการกระทำนั้นไม่เป็นความผิดฐานฉ้อโกง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

มาตรา 341 บัญญัติว่า “ผู้ใดโดยทุจริต หลอกลวงผู้อื่นด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้ง และโดยการหลอกลวงดังว่านั้นได้ไปซึ่งทรัพย์สินจากผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม หรือทำให้ผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม ทำ ถอน หรือทำลายเอกสารสิทธิ ผู้นั้นกระทำความผิดฐานฉ้อโกง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

มาตรา 343 บัญญัติว่า “ถ้ากระทำความผิดตามมาตรา 341 ได้กระทำให้การแสดงข้อความอันเป็นเท็จต่อประชาชน หรือด้วยการปกปิดความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้งแก่ประชาชน ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

บทบัญญัติในเรื่องความผิดเกี่ยวกับการค้า ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 271 เป็นการกระทำที่ว่าด้วยเรื่อง การขายสังหาริมทรัพย์โดยการหลอกลวงผู้อื่น (ผู้ซื้อ) ให้หลงเชื่อในแหล่งกำเนิด สภาพ คุณภาพหรือปริมาณของของนั้น ซึ่งไม่ตรงกับความเป็นจริงในขณะที่ทำการขายสินค้านั้น ๆ ให้แก่ผู้ซื้อ โดยที่การกระทำดังกล่าวยังไม่ถึงกับเป็นความผิดฐานฉ้อโกง จากบทบัญญัติดังกล่าวนี้เมื่อพิจารณาแล้ว เป็นกฎหมายที่ตรงกับกรณีการหลอกลวงเพื่อการจำหน่ายวัตถุมงคลปลอมให้กับผู้บริโภคได้มากที่สุด ทั้งนี้ เมื่อวิเคราะห์ถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายมาตรานี้ จะเห็นได้ว่าเป็นบทบัญญัติที่มุ่งเอาผิดกับผู้ขายที่หลอกลวงผู้อื่นให้หลงเชื่อ โดยกฎหมายมิได้จำกัดว่าของนั้นจะเป็นเครื่องอุปโภคหรือบริโภค ซึ่งการหลอกลวงดังกล่าวนี้ อาจเป็นการกระทำด้วยวาจาหรือด้วยการแสดงกิริยาการแสดงออกอย่างใดอย่างหนึ่งที่มีลักษณะเป็นหลอกลวง เช่น มีการโฆษณาจำหน่ายพระเครื่องรุ่นหนึ่ง โดยโฆษณาว่าผ่านพิธีปลุกเสกจากพระเกจิอาจารย์ชื่อดังท่านหนึ่ง

แต่ความจริงแล้วพระเครื่องดังกล่าวไม่ได้มีการปลุกเสกจากเกจิอาจารย์ชื่อดังที่ได้โฆษณาไว้ ดังนั้นจากการโฆษณาดังกล่าวเป็นผลทำให้ผู้บริโภคเกิดความเข้าใจผิดในแหล่งที่มาของวัตถุมงคลได้

อย่างไรก็ตาม บทบัญญัติตามมาตรา 271 เป็นบทบัญญัติที่มีโทษเบากว่าความผิดฐานฉ้อโกงและจะเป็นความผิดฐานนี้ต่อเมื่อการกระทำผิดไม่ถึงกับเป็นความผิดฐานฉ้อโกงเท่านั้น ซึ่งหมายความรวมถึงในชั้นพยายามด้วย โดยความผิดฐานนี้ สามารถใช้บังคับในเรื่องการหลอกลวงขายวัตถุมงคลได้ในหลายกรณี ซึ่งเป็นกรณีที่การกระทำของผู้จำหน่ายวัตถุมงคลมีลักษณะเป็นการหลอกลวงเกี่ยวกับแหล่งกำเนิด สภาพหรือคุณภาพ ของวัตถุมงคล เช่นการขายของปลอม การหลอกลวงเกี่ยวกับวัสดุที่ใช้ในการจัดสร้าง หลอกลวงเกี่ยวกับสถานที่ที่ขุดพบอายุของวัตถุมงคล เป็นต้น แต่ปัญหาสำคัญในทางปฏิบัติ อยู่ที่ความยากลำบากในเรื่องการพิสูจน์ข้อเท็จจริงต่าง ๆ เกี่ยวกับตัววัตถุมงคลและการพิสูจน์องค์ประกอบทางด้านจิตใจหรือเจตนาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59⁸ รวมทั้งความรู้จริงของผู้ขายในแหล่งกำเนิด สภาพ หรือคุณภาพของวัตถุมงคลที่นำมาจำหน่ายนั้นด้วย ดังนั้น จึงไม่ปรากฏว่าเคยมีการดำเนินคดีกับผู้ต้องหาหรือจำเลยสำหรับการกระทำผิดทางการค้าวัตถุมงคลตามบทบัญญัตินี้

สำหรับความผิดฐานฉ้อโกงตามมาตรา 341 ซึ่งเป็นการกระทำความผิดโดยการหลอกลวงผู้อื่นด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้ง และโดยผลของการหลอกลวงดังกล่าวผู้กระทำได้ไปซึ่งทรัพย์สินของผู้ถูกหลอกลวงไปโดยทุจริต ส่วนมาตรา 343 เป็นความผิดฐานฉ้อโกงประชาชน โดยเป็นการหลอกลวงประชาชนโดยทั่วไป ซึ่งเป็นบทลงโทษหนัก สำหรับในส่วนนี้จะพิจารณาเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการหลอกลวงในการจำหน่ายวัตถุมงคลเท่านั้น

คำว่า “หลอกลวง” ตามมาตรา 341 ประมวลกฎหมายอาญา หมายความว่า ทำให้เข้าใจผิด โดยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อความจริงที่ควรบอกให้แจ้ง ทั้งนี้การหลอกลวงด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จ หมายถึงข้อเท็จจริงที่ไม่ตรงกับความจริง ความเท็จ

⁸ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 บัญญัติว่า

“บุคคลจะต้องรับผิดชอบในทางอาญาก็ต่อเมื่อได้กระทำโดยเจตนา เว้นแต่จะได้กระทำโดยประมาทในกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องรับผิดชอบเมื่อได้กระทำโดยประมาท หรือเว้นแต่ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยแจ้งชัดให้ต้องรับผิดชอบแม้ได้กระทำโดยไม่เจตนา

หารกระทำโดยเจตนา ได้แก่การกระทำโดยรู้สำนึกในการกระทำและในขณะที่เดียวกันผู้กระทำประสงค์ต่อผล หรือย่อมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้น

ถ้าผู้กระทำมิได้รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิด จะถือว่าผู้กระทำประสงค์ต่อผล หรือย่อมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้นมิได้...”

⁹ หุุด แสงอุทัย. (2515). *กฎหมายอาญาภาค 2-3*. หน้า 496-512.

นั้นต้องเป็นความเท็จในเรื่องที่เกิดขึ้นแล้ว หรือกำลังเกิดขึ้นในปัจจุบัน เห็นได้ชัดเจนขณะที่แสดงข้อความนั้นออกมา ส่วนการหลอกลวงด้วยการปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้งนั้นเกิดขึ้นต่อเมื่อผู้กระทำมีหน้าที่แจ้งให้ทราบโดยหน้าที่ตามกฎหมาย ตามสัญญาหรือหน้าที่ที่เกิดขึ้นจากการกระทำครั้งก่อน ๆ ของตน ซึ่งอาจทำให้บุคคลอื่นสำคัญผิด และหน้าที่ที่เกิดจากความสุจริตและไว้วางใจต่อกันและกัน โดยเกิดจากความสัมพันธ์ของกลุ่มในต่าง ๆ เช่น ทางด้านการค้า เป็นต้น ส่วนคำว่าประชาชน หมายถึงบุคคลทั่ว ๆ ไป (Public) เช่น แสดงข้อความเท็จหลอกลวงบุคคลทั่ว ๆ ไปทางหนังสือพิมพ์ เป็นต้น

ในกรณีการหลอกลวงเพื่อจำหน่ายวัตถุมงคลนั้น ก็มีปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายอาญาในความผิดฐานฉ้อ โกง ซึ่งมีปัญหาในลักษณะเดียวกันกับความผิดทางการค้าที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น กล่าวคือ ไม่สามารถพิสูจน์เจตนาในการแสดงข้อความอันเป็นเท็จได้ว่าการหลอกลวงจริงหรือไม่ โดยในทางปฏิบัติมีการแจ้งความร้องทุกข์กับพนักงานสอบสวนอยู่บ้าง แต่เมื่อผู้ถูกกล่าวหายืนยันว่าการจำหน่ายวัตถุมงคลของตนนั้นตนมิได้มีเจตนาหลอกลวง ผู้ถูกกล่าวหาก็ไม่ทราบว่าเป็นของปลอมเช่นกัน เช่นนี้คดีที่มีการร้องทุกข์กันส่วนใหญ่ ก็จะเป็นการขาดเจตนาในการทำความผิด

อย่างไรก็ตาม ได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาซึ่งศาลฎีกาได้พิพากษาลงโทษจำเลยในความผิดฐานฉ้อ โกง และฉ้อ โกงประชาชน จากการจำหน่ายวัตถุมงคล ดังนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2516/2534 ผู้เสียหาย 4 คน ได้ทราบว่าที่วัด พ. มีเครื่องพระซึ่งเป็นของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ให้เช่าบูชา โดยจำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นพระภิกษุอยู่ที่วัดดังกล่าวเป็นผู้นำออกให้เช่า ผู้เสียหายทั้งสี่จึงไปเช่าพระเครื่องจากจำเลยที่ 1 โดยจำเลยที่ 1 รับรองว่าพระเครื่องดังกล่าวเป็นพระเครื่องที่ได้มาจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ซึ่งความจริงสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ไม่เคยทรงจัดสร้างพระเครื่องดังกล่าวและไม่เคยทรงพระราชทานแก่จำเลยที่ 1 เพื่อให้จำหน่ายแก่ประชาชนโดยทั่วไป แต่ไม่ปรากฏว่าจำเลยที่ 1 ได้โฆษณาให้ประชาชนทั่วไปทราบถึงการให้เช่าพระเครื่อง หากเป็นเรื่องที่ผู้เสียหายทั้งสี่ทราบเข้ามาเองแล้วมาติดต่อขอเช่าพระเครื่องจากจำเลยที่ 1 การกระทำของจำเลยที่ 1 จึงไม่เป็นความผิดฐานฉ้อ โกงประชาชน คงเป็นความผิดฐานฉ้อ โกงตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 341 เท่านั้น¹⁰

ทั้งนี้ อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า โดยภาพรวมแล้วลักษณะของการทำความผิดเกี่ยวกับการค้าวัตถุมงคลนั้น สามารถแยกลักษณะของวิธีการทำความผิดได้เป็น 2 กรณี คือ กรณีแรกเป็นการหลอกลวงจำหน่ายวัตถุมงคลที่เป็นของปลอม กรณีที่ 2 เป็นการหลอกลวงจำหน่าย

¹⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2516/2534.

วัตถุมงคลที่เป็นของแท้แต่กล่าวอ้างชื่อเท็จจริงเกี่ยวกับพิธีการจัดสร้าง ตัวผู้สร้าง สถานที่สร้าง หรืออายุของวัตถุมงคลผิดไปจากความเป็นจริง ซึ่งในกรณีการจำหน่ายวัตถุมงคลปลอมหรือ หลอกหลวงในเรื่องที่ผู้ซื้อถือเป็นเรื่องสำคัญสำหรับการตัดสินใจในการซื้อ เช่น เกี่ยวกับตัวพระสงฆ์ หรือเกจิอาจารย์ที่ทำการจัดสร้าง หรือแม้กระทั่งตัวมวลสารที่นำมาจัดทำวัตถุมงคล เป็นต้น น่าจะเป็น ความผิดฐานฉ้อโกง หรือฉ้อโกงประชาชน ตามมาตรา 341 หรือ 343 แล้วแต่กรณี แต่หากการ หลอกหลวง เป็นการหลอกหลวงเกี่ยวกับรายละเอียดอื่น ๆ ซึ่งอาจทำให้ผู้บริโภคเกิดความต้องการ ในตัววัตถุมงคลเพิ่มมากขึ้น หรือทำให้ผู้บริโภคตัดสินใจซื้อวัตถุมงคลในราคาสูงเกินกว่าราคาที่ควร ซื้อ เช่น การหลอกหลวงเกี่ยวกับพิธีการจัดสร้าง หรือจังหวัดที่ขุดพบวัตถุมงคล ในกรณีนี้จะเป็น การกระทำความผิดตามมาตรา 271 ซึ่งเป็นการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้า เพราะพฤติการณ์ใน การกระทำความผิดไม่ถึงกับเป็นการกระทำความผิดฐานฉ้อโกง

อย่างไรก็ตาม กฎหมายอาญาในส่วนนี้ไม่สามารถใช้บังคับได้ในหลายกรณี เนื่องมาจาก ข้อจำกัดในการพิสูจน์เจตนาผู้กระทำความผิดในการหลอกหลวงผู้เสียหาย ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ข้างต้น อีกทั้งในการพิสูจน์เจตนาในการกระทำความผิดยังคงตกเป็นหน้าที่ของฝ่ายโจทก์หรือ ผู้เสียหายตามที่กฎหมายบัญญัติ จึงทำให้การดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับวัตถุมงคล เป็นไปได้ยากสำหรับการนำฐานความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาปรับใช้

3.2.3 หลักกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค

มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค สามารถนำมาปรับใช้ในกรณี ปัญหาการจัดสร้างและจำหน่ายวัตถุมงคลได้หลายกรณีด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นกรณีปัญหาเกี่ยวกับ การจัดสร้างวัตถุมงคล วัตถุมงคลที่ทำการจัดสร้างได้มาตรฐานตามที่ผู้สร้างได้กล่าวอ้างหรือไม่ ปัญหาวัสดุหรือมวลสารที่นำมาจัดสร้างตรงตามแบบที่กำหนดหรือไม่ รวมถึงปัญหาในการโฆษณา เพื่อจำหน่ายวัตถุมงคลด้วย การศึกษาในส่วนนี้จึงเป็นการศึกษาเกี่ยวกับกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค โดยเน้นไปที่การโฆษณา

3.2.3.1 การพิจารณาบทนิยาม และสิทธิของผู้บริโภค

เนื่องจาก หากพิจารณาบทนิยามตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 (ฉบับแก้ไข พ.ศ. 2541) ในมาตรา 3 เกี่ยวกับคำว่า “สินค้า” ซึ่งตามพระราชบัญญัตินี้ “สินค้า” หมายความว่า สิ่งของที่ผลิตหรือมีไว้เพื่อขาย ซึ่งในปัจจุบันนี้การจัดสร้างวัตถุมงคลส่วนใหญ่มีขึ้น เพื่อจำหน่ายหรือขาย มิได้จัดสร้างขึ้นเพื่อแจกจ่ายแก่ประชาชนเหมือนเช่นในอดีต ดังนั้น การจัดสร้างวัตถุมงคลขึ้นเพื่อจำหน่าย วัตถุมงคลดังกล่าวจึงถือเป็น “สินค้า” ตามพระราชบัญญัติ คุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 (ฉบับแก้ไข พ.ศ. 2541)

ส่วนคำว่า “ขาย” ตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัตินี้ ก็ได้บัญญัติคำนิยามไว้ว่า “หมายความรวมถึง ให้เช่า ให้เช่าซื้อ หรือจัดหาให้ไม่ว่าด้วยประการใด ๆ โดยเรียกค่าตอบแทนเป็นเงินหรือผลประโยชน์อย่างอื่น ตลอดจนการเสนอหรือการชักชวนเพื่อการดังกล่าวด้วย” ซึ่งในการจำหน่ายวัตถุมงคลนั้น โดยประเพณีแล้วจะเรียกว่า การให้เช่าบูชาวัตถุมงคล แต่เมื่อพิจารณาถึงพฤติการณ์ดังกล่าวแล้วการให้เช่าบูชาวัตถุมงคลก็คือ การขายหรือจำหน่ายวัตถุมงคลโดยมีค่าตอบแทนนั่นเอง ดังนั้นการจัดสร้างและจำหน่ายวัตถุมงคลจึงสามารถนำมาตรการทางกฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 (ฉบับแก้ไข พ.ศ. 2541) มาปรับใช้กับกรณีของวัตถุมงคลได้ เพื่อการคุ้มครองผู้ซื้อหรือผู้บริโภคสินค้าประเภทวัตถุมงคล

สำหรับสิทธิของผู้บริโภคนั้น ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 (ฉบับแก้ไข พ.ศ. 2541) ก็ได้บัญญัติไว้ตามมาตรา 4 ดังนี้

มาตรา 4 ผู้บริโภคมีสิทธิได้รับความคุ้มครองดังต่อไปนี้

(1) สิทธิที่จะได้รับข่าวสารรวมทั้งคำพรรณนาคุณภาพที่ถูกต้องและเพียงพอเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ

(2) สิทธิที่จะมีอิสระในการเลือกหาสินค้าหรือบริการ

(3) สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยจากการใช้สินค้าหรือบริการ

(3 ทวิ) สิทธิที่จะได้รับความเป็นธรรมในการทำสัญญา

(4) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาและชดเชยความเสียหาย

ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายว่าด้วยการนั้น ๆ หรือพระราชบัญญัตินี้บัญญัติไว้

จากบทบัญญัติข้างต้นนี้ แสดงให้เห็นว่าผู้ซื้อวัตถุมงคล หรือผู้บริโภควัตถุมงคล มีสิทธิทั้งสี่ข้อตามที่กฎหมายกำหนด กล่าวคือ ผู้บริโภคมีสิทธิในการรับรู้ข่าวสารที่ถูกต้องเกี่ยวกับวัตถุมงคลที่ผู้บริโภคต้องการซื้อ ไม่ว่าจะเป็นคุณภาพ มาตรฐานในการจัดสร้าง ราคาสินค้าที่แน่นอน รวมถึงมีสิทธิในการเลือกวัตถุมงคลและได้รับความเป็นธรรมในการทำสัญญาซื้อขายวัตถุมงคล

3.2.3.2 มาตรการควบคุมการโฆษณา

อีกกรณีหนึ่ง ซึ่งถือว่าเป็นกรณีปัญหาที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก สำหรับปัญหาการจัดสร้างและจำหน่ายวัตถุมงคลในปัจจุบัน คือ ปัญหาการโฆษณาเพื่อจำหน่ายวัตถุมงคล ซึ่งในปัจจุบันมีการใช้สื่อในด้านต่าง ๆ เพื่อทำการโฆษณาไม่ว่าจะเป็น สื่อหนังสือพิมพ์ นิตยสาร สื่อโทรทัศน์ สื่อทางวิทยุ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ทั้งนี้ ตามบทบัญญัติของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 (ฉบับแก้ไข พ.ศ. 2541) ได้มีการบัญญัติเกี่ยวกับการควบคุมการโฆษณาเพื่อ

คุ้มครองผู้บริโภคไว้ในส่วนที่ 1 เรื่องการคุ้มครองผู้บริโภคในด้านการโฆษณา ซึ่งมีหลักกฎหมายที่สำคัญและเกี่ยวข้องกับการจัดสร้างและจำหน่ายวัตถุมงคลดังนี้

มาตรา 22 การโฆษณาจะต้องไม่ใช่ข้อความที่เป็นการไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภคหรือใช้ข้อความที่อาจก่อให้เกิดผลเสียต่อสังคมเป็นส่วนรวม ทั้งนี้ไม่ว่าข้อความดังกล่าวนั้นจะเป็นข้อความที่เกี่ยวกับแหล่งกำเนิด สภาพ คุณภาพ หรือลักษณะของสินค้าหรือบริการ ตลอดจนการส่งมอบ การจัดหา หรือการใช้สินค้าหรือบริการ

ข้อความดังต่อไปนี้ ถือว่าเป็นข้อความที่เป็นการไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภคหรือเป็นข้อความที่อาจก่อให้เกิดผลเสียต่อสังคมเป็นส่วนรวม

(1) ข้อความที่เป็นเท็จหรือเกินความจริง
 (2) ข้อความที่จะก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในสาระเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการไม่ว่าจะกระทำโดยใช้หรืออ้างอิงรายงานทางวิชาการ สถิติ หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งอันไม่เป็นความจริงหรือเกินความจริง หรือไม่ก็ตาม

(3) ข้อความที่เป็นการสนับสนุนโดยตรงหรือโดยอ้อมให้มีการกระทำผิดกฎหมายหรือศีลธรรม หรือนำไปสู่ความเสื่อมเสียในวัฒนธรรมของชาติ

(4) ข้อความที่จะทำให้เกิดความแตกแยกหรือเสื่อมเสียความสามัคคีในหมู่ประชาชน

(5) ข้อความอย่างอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ข้อความที่ใช้ในการโฆษณาที่บุคคลทั่วไปสามารถรู้ได้ว่าเป็นข้อความที่ไม่อาจเป็นความจริงได้โดยแน่แท้ ไม่เป็นข้อความที่ต้องห้ามในการโฆษณาตาม (1)

มาตรา 27 ในกรณีที่คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณาเห็นว่าการโฆษณาใดฝ่าฝืนมาตรา 22 มาตรา 23 มาตรา 24(1) หรือมาตรา 25 ให้คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณา มีอำนาจออกคำสั่งอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างดังต่อไปนี้

(1) ให้แก้ไขข้อความหรือวิธีการโฆษณา

(2) ห้ามการใช้ข้อความบางอย่างที่ปรากฏในการโฆษณา

(3) ห้ามการโฆษณาหรือห้ามวิธีการนั้นในการโฆษณา

(4) ให้โฆษณาเพื่อแก้ไขความเข้าใจผิดของผู้บริโภคที่อาจเกิดขึ้นแล้วตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณา กำหนด

ในการออกคำสั่งตาม (4) ให้คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณา กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการ โดยคำนึงถึงประโยชน์ของผู้บริโภคประกอบกับความสุจริตใจในการกระทำของผู้กระทำการโฆษณา

มาตรา 28 ในกรณีที่คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณาามีเหตุอันควรสงสัยว่าข้อความใดที่ใช้ในการโฆษณาเป็นเท็จหรือเกินความจริงตามมาตรา 22 วรรคสอง (1) ให้คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณามีอำนาจออกคำสั่งให้ผู้กระทำการโฆษณาพิสูจน์เพื่อแสดงความจริงได้

ในกรณีที่ผู้กระทำการโฆษณาอ้างรายงานทางวิชาการ ผลการวิจัย สถิติ การรับรองของสถาบันหรือบุคคลอื่นใด หรือยืนยันข้อเท็จจริงอันใดอันหนึ่งในการโฆษณา ถ้าผู้กระทำการโฆษณาไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าข้อความที่ใช้ในการโฆษณาเป็นความจริงตามที่กล่าวอ้าง ให้คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณามีอำนาจออกคำสั่งได้ตามมาตรา 27 ได้ และให้ถือว่าผู้กระทำการโฆษณารู้หรือควรได้รู้ว่าข้อความนั้นเป็นความเท็จ

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติตามมาตรา 22 ข้างต้นแล้ว สามารถนำมาปรับใช้กับกรณีการควบคุมการโฆษณาจำหน่ายวัตถุผสมได้ กล่าวคือ ในการโฆษณาจำหน่ายวัตถุผสมนั้น เนื้อหาในการโฆษณาต้องเป็นข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับตัววัตถุผสมที่ถูกต้อง เช่น มวลสารที่นำมาผลิต สถานที่จัดสร้าง พระหรือเกจิอาจารย์ที่เข้าร่วมพิธีปลุกเสก เป็นต้น ทั้งนี้ข้อมูลเหล่านี้ต้องเป็นข้อเท็จจริงที่ถูกต้องไม่มีการแอบอ้างหรือปรุงแต่งแต่อย่างใด ส่วนการโฆษณาอวดอ้างพุทธรูป หรือปฏิหาริย์ต่าง ๆ เช่น ยิงไม่เข้า แทะไม่เข้า ใส่แล้วรวย ใส่แล้วหายจากโรคร้ายไข้เจ็บต่าง ๆ เป็นต้น ข้อความเหล่านี้อาจถือว่าเป็นข้อความที่ “ไม่เป็นธรรมแก่ผู้บริโภค” ตามบทบัญญัติในมาตรา 22 นี้ ดังนั้นการโฆษณาที่อวดอ้างอิทธิฤทธิ์ ปฏิหาริย์หรือพุทธรูปที่เกินไปจากหลักคำสอนของศาสนาต่าง ๆ จึงถือเป็นการโฆษณาที่ต้องห้ามตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 และคณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณามีอำนาจในการตรวจสอบ และสั่งให้มีการแก้ไขโฆษณาดังกล่าวได้ตามบทบัญญัติในมาตรา 27 และมาตรา 28

3.2.3.3 หน่วยงานที่มีหน้าที่ดูแล

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 (ฉบับแก้ไข พ.ศ. 2541) ได้บัญญัติถึงหน่วยงานที่มีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบให้การบริโภกระหว่างผู้ประกอบการกับผู้บริโภคเป็นไปตามกฎหมายฉบับนี้ไว้ใน หมวดที่ 1 เรื่องคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค โดยมีหลักกฎหมายที่สำคัญดังนี้

มาตรา 9 ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค” ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรี เป็นประธานกรรมการ เลขาธิการนายกรัฐมนตรี ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปลัดกระทรวงพาณิชย์ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ปลัดกระทรวงคมนาคม เลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยา และผู้ทรงคุณวุฒิอีกไม่เกินแปดคนซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง เป็นกรรมการ และเลขาธิการคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค เป็นกรรมการและเลขานุการ

มาตรา 10 คณะกรรมการมีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (1) พิจารณาเรื่องราวร้องทุกข์จากผู้บริโภคที่ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายอันเนื่องมาจากการกระทำของผู้ประกอบธุรกิจ
- (2) ดำเนินการเกี่ยวกับสินค้าที่อาจเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภคตามมาตรา 36
- (3) แจ้งหรือโฆษณาข่าวสารเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายหรือเสื่อมเสียแก่สิทธิของผู้บริโภค ในการนี้จะระบุชื่อสินค้าหรือบริการ หรือชื่อของผู้ประกอบธุรกิจด้วยก็ได้
- (4) ให้คำปรึกษาและแนะนำแก่คณะกรรมการเฉพาะเรื่องและพิจารณาวินิจฉัยการอุทธรณ์คำสั่งของคณะกรรมการเฉพาะเรื่อง
- (5) วางระเบียบเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการเฉพาะเรื่องและคณะอนุกรรมการ
- (6) สอดส่องเร่งรัดพนักงานเจ้าหน้าที่ ส่วนราชการ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ ให้ปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด ตลอดจนเร่งรัดพนักงานเจ้าหน้าที่ให้ดำเนินคดีในความผิดเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิของผู้บริโภค
- (7) ดำเนินคดีเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคที่คณะกรรมการเห็นสมควรหรือมีผู้ร้องขอตามมาตรา 39
- (8) รับรองสมาคมและมูลนิธิตามมาตรา 40
- (9) เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับนโยบายและมาตรการในการคุ้มครองผู้บริโภค และพิจารณาในความเห็นในเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคตามที่คณะรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีมอบหมาย
- (10) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้เป็นอำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการ

ในการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา 10 นี้ คณะกรรมการอาจมอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นผู้ปฏิบัติการหรือเตรียมข้อเสนอไปยังคณะกรรมการเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไปได้

มาตรา 11 ให้กรรมการซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้ง อยู่ในตำแหน่งคราวละสามปี กรรมการที่พ้นจากตำแหน่งอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

3.2.4 หลักกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดราคาสินค้า

ในการบริโภควัตถุดิบนั้น นอกจากเรื่องคุณภาพ มาตรฐาน รวมถึงพิธีการปลุกเสก ที่ถือว่าเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้บริโภคเลือกบริโภควัตถุดิบแล้ว ในส่วนของราคาของวัตถุดิบ ก็มีความสำคัญสำหรับการเลือกบริโภคของผู้บริโภคเช่นกัน ซึ่งในการกำหนดราคาของวัตถุดิบนั้นขึ้นอยู่กับกระแสความนิยมในตัววัตถุดิบนั้น ๆ และความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (เซียนพระ) ในวงการวัตถุดิบ โดยราคาจะยิ่งสูงมากขึ้นเมื่อวัตถุดิบรุ่นนั้นเป็นที่นิยมมากในวงการการค้า วัตถุดิบ โดยเฉพาะหากเป็นวัตถุดิบโบราณ หรือเป็นวัตถุดิบที่ปลุกเสกและจัดสร้างจากพระ หรือเกจิอาจารย์ชื่อดัง นอกจากนี้ธุรกิจการเช่าบูชาวัตถุดิบในปัจจุบันยังมีพฤติกรรมการปั่นราคา วัตถุดิบเกิดขึ้น ซึ่งถือได้ว่าเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายหลายฉบับ และเป็นการเอาเปรียบผู้บริโภคและมีผลกระทบต่อชื่อเสียงของพุทธศาสนา ดังนั้นในส่วนนี้จะทำการศึกษา ถึงมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการกำหนดราคาสินค้า และมีบทบาทในการควบคุมการปั่นราคา สินค้า ซึ่งอาจจะนำมาปรับใช้กับปัญหาการปั่นราคาวัตถุดิบต่อไปได้

การศึกษาในส่วนนี้เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจกฎหมายที่เกี่ยวกับการกำหนดราคาสินค้า อย่างเป็นระบบ จึงจะนำเสนอแยกออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

3.2.4.1 พระราชบัญญัติว่าด้วยการกำหนดราคาสินค้าและบริการ พ.ศ. 2542

พระราชบัญญัติว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ พ.ศ. 2542 เป็นกฎหมายที่มุ่งควบคุม สินค้าทั้งด้านราคาและปริมาณสินค้า โดยการที่รัฐเข้ามาแทรกแซง และกำหนดนโยบายตลอดจน เงื่อนไขสำหรับสินค้าที่มีรายชื่ออยู่ในรายการสินค้าควบคุม ตามประกาศคณะกรรมการกลางว่าด้วย ราคาสินค้าและบริการ

โดยสามารถใช้อำนาจเข้าแทรกแซงกลไกตลาด ด้วยการกำหนดมาตรการต่าง ๆ ตามที่ บทบัญญัติให้อำนาจไว้ในการควบคุมสินค้าและบริการได้ทุกชนิด เนื่องจากไม่มีบทบัญญัติระบุ ยกเว้นสินค้าหรือบริการชนิดใดมิให้ตกอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติฉบับนี้ แต่เนื่องจากเจตนารมณ์ ในการตรากฎหมายนี้ ก็เพื่อคุ้มครองผู้บริโภคมิให้ได้รับความเดือดร้อนจากราคาสินค้าที่มีความ ผันผวนในตลาดเมื่อกลไกตลาดไม่เป็นไปตามปกติ

ทั้งนี้ พระราชบัญญัติว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ พ.ศ. 2542 ได้บัญญัติไว้ทั้งหมด 4 หมวดด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็น หมวดว่าด้วยคณะกรรมการว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ สำนักงาน คณะกรรมการว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ การกำหนดราคาสินค้าและบริการและเบ็ดเตล็ด

เพื่อให้การศึกษาเกี่ยวกับพระราชบัญญัติฉบับนี้มีความเข้าใจดียิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้อง กล่าวถึงคำนิยามที่สำคัญ ๆ อันนำไปสู่หลักกฎหมายที่จะทำการศึกษาต่อไปนี้¹¹

¹¹ พระราชบัญญัติว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ พ.ศ. 2542 มาตรา 4.

“ธุรกิจ” หมายความว่า กิจการในทางการเกษตรกรรม อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม การบริการหรือกิจการอื่นที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน

“สินค้า” หมายความว่า สิ่งของที่อาจใช้ในการอุปโภคหรือบริโภค รวมทั้งเอกสารแสดงสิทธิในสิ่งของ

“จำหน่าย” หมายความว่า ขาย แลกเปลี่ยน ให้ แจกจ่าย โอนสิทธิการครอบครองสินค้าให้แก่บุคคลอื่น หรือให้บริการ

“ราคา” หมายความว่า รวมถึง ค่าตอบแทนสำหรับการจำหน่ายด้วย

จากคำนิยามข้างต้นเกี่ยวกับสินค้านั้น จะหมายความว่า สิ่งของที่อาจใช้ในการอุปโภคหรือบริโภคและเอกสารสิทธิในสิ่งของแล้ว ยังมีความหมายรวมถึงบริการด้วย ฉะนั้นการขายบริการเป็นประเพณีทางการค้าก็เป็นสินค้าตามนัยคำนิยามข้างต้นด้วย เช่น รถเมล์ รถไฟ เครื่องบิน เป็นต้น

ราคาสินค้า หมายถึง ราคาสินค้าที่ทำการซื้อขายสินค้านั้นในท้องตลาดโดยทั่วไปที่จ่ายเป็นตัวเงิน หรือสิ่งของอย่างอื่นที่สามารถคำนวณเป็นราคาเงินได้ และราคาซึ่งมีความรวมถึงค่าบริการที่ได้ให้เป็นการตอบแทนในการใช้บริการด้วย เช่น ค่าโดยสารรถเมล์ รถไฟ เครื่องบิน เป็นต้น นอกจากนี้หากผู้จำหน่ายสินค้าตั้งราคาสูง เอาเปรียบประชาชนผู้บริโภคมากเกินไปโดยไม่เป็นธรรมแล้ว คณะกรรมการสามารถกำหนดราคาขายสินค้านั้น ๆ ให้ผู้จำหน่ายปฏิบัติตามได้ โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 24 และมาตรา 25 โดยกำหนดให้สินค้าเป็นสินค้าควบคุมและมีการกำหนดราคาสินค้าตามที่บัญญัติดังกล่าวให้อำนาจ

เอกสารสิทธิในสิ่งของ หมายถึง เอกสารที่แสดงว่าเป็นผู้มีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองในสินค้านั้น ๆ เพราะบางกรณีการซื้อขายอาจจะไม่มีการส่งมอบตัวสินค้า แต่อาจกระทำการซื้อขายโดยสลักหลังส่งมอบเอกสารแสดงสิทธิในสิ่งของที่ซื้อขายแล้วให้ผู้ซื้อนำไปรับของเอาเอง เช่น ใบรับของคลังสินค้า ใบประทวนสินค้า ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เป็นต้น

สิ่งของที่อาจใช้ในการอุปโภคหรือบริโภค เช่น นม น้ำมันพืช ยาสีฟัน ผงซักฟอก หลอดไฟฟ้า เป็นต้น

“ผู้จำหน่าย” หมายถึง บุคคลดังต่อไปนี้

- 1) ผู้ขาย
- 2) ผู้แลกเปลี่ยน
- 3) ผู้โอนสิทธิหรือการครอบครองสินค้าให้แก่บุคคลอื่น
- 4) ผู้นำสินค้าเข้ามาในราชอาณาจักร

- 5) ผู้ส่งสินค้าออกนอกราชอาณาจักร
- 6) ผู้ผลิต
- 7) ผู้ซื้อสินค้ามาเพื่อผลิตหรือจำหน่าย

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการกลางกำหนดราคาสินค้าและบริการ หรือ คณะกรรมการส่วนจังหวัดว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ

ในกรณีที่มีปัญหาในการกำหนดราคาสินค้าและบริการ เช่น ราคาสินค้าสูงเกินไป ราคาสินค้าผันผวนไม่คงที่ในตลาดเมื่อกลไกตลาดไม่เป็นไปตามปกติ กฎหมายได้ให้อำนาจแก่ คณะกรรมการกลางกำหนดราคาสินค้าและบริการ โดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีมีอำนาจที่จะประกาศให้สินค้าใดเป็นสินค้าควบคุม หากเห็นว่าราคาสินค้าเหล่านั้นขึ้นหรือลงผิดปกติ ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมขึ้น และเป็นสินค้าที่เข้าหลักเกณฑ์ในการพิจารณาสินค้าควบคุมของ คณะกรรมการกลางว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ ตามบทบัญญัติในหมวดที่ 3 การกำหนดราคาสินค้าและบริการ มาตรา 24 ซึ่งบัญญัติว่า

“เพื่อป้องกันการกำหนดราคาซื้อ ราคาจำหน่ายหรือการกำหนดเงื่อนไขและวิธีปฏิบัติทางการค้าอันไม่เป็นธรรม กกร. ด้วยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี มีอำนาจประกาศกำหนดให้ สินค้าหรือบริการควบคุมได้”

จากบทบัญญัตินี้ดังกล่าวกฎหมายได้วางมาตรการในการป้องกันการกำหนดราคาซื้อ ราคายขาย หรือการกำหนดเงื่อนไข และวิธีปฏิบัติทางการค้าอันไม่เป็นธรรมไว้ โดยการที่กฎหมาย กำหนดให้อำนาจแก่คณะกรรมการกลางที่จะใช้ดุลพินิจในการพิจารณาว่าสินค้าใดบ้างสมควร กำหนดเป็นสินค้าควบคุม ทั้งนี้จะกระทำโดยการเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อขอความเห็นชอบและ จากเจตนากรณีในการประกาศให้เป็นสินค้าควบคุมก็เพื่อให้คณะกรรมการกลางหรือคณะกรรมการ ส่วนจังหวัดได้ใช้อำนาจตามมาตรา 25 ควบคุมสินค้าได้ต่อไปตามมาตรการที่เห็นว่าสมควรและ เหมาะสม

นอกจากนี้ ในกรณีที่ผู้ประกอบการใด ๆ โดยจงใจที่จะทำให้ราคาสินค้าต่ำ เกินสมควรหรือสูงเกินสมควร หรือทำให้เกิดความปั่นป่วนซึ่งราคาของสินค้า เพื่อเป็นการคุ้มครอง ผู้บริโภค และควบคุมการกระทำอันไม่สุจริตของผู้ประกอบการที่ต้องการแสวงหาผลประโยชน์ หรือกำไรเกินควร บทบัญญัติในหมวดที่ 3 การกำหนดราคาสินค้าและบริการ มาตรา 29¹²

¹² พระราชบัญญัติว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ พ.ศ. 2542 มาตรา 29 บัญญัติว่า

“ห้ามมิให้ผู้ประกอบการใด ๆ โดยจงใจที่จะทำให้ราคาต่ำเกินสมควรหรือ สูงเกินสมควร หรือทำให้เกิดความปั่นป่วนซึ่งราคาของสินค้าหรือบริการใด

ได้กำหนดห้ามมิให้ผู้ประกอบธุรกิจดำเนินการดังกล่าว โดยกฎหมายมิได้จำกัดว่าธุรกิจที่ห้ามกระทำการดังกล่าวต้องเป็นธุรกิจ หรือสินค้าควบคุม เนื่องจากกฎหมายต้องการควบคุมการกระทำของผู้ประกอบธุรกิจทุกประเภทให้มีการแข่งขันอย่างเป็นธรรม

ทั้งนี้ นอกจากมาตรา 29 บัญญัติห้ามมิให้ผู้ประกอบธุรกิจดำเนินการใด ๆ โดยจงใจที่จะทำให้ราคาสินค้าต่ำเกินสมควรหรือสูงเกินสมควร หรือทำให้เกิดความปั่นป่วนซึ่งราคาของสินค้าแล้ว พระราชบัญญัติฉบับนี้ยังได้กำหนดโทษสำหรับผู้ประกอบธุรกิจที่ฝ่าฝืนข้อห้ามดังกล่าวไว้ด้วย ในหมวด 5 บทกำหนดโทษ มาตรา 41¹³

3.2.4.2 มาตรการกำหนดสินค้าหรือบริการให้เป็นสินค้าหรือบริการควบคุม

เมื่อคณะกรรมการกลางว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ หรือเรียกโดยย่อว่า กกร. ด้วยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีพิจารณาเห็นว่า สินค้าหรือบริการกำหนดราคาซื้อ ราคาจำหน่าย หรือกำหนดเงื่อนไขและวิธีปฏิบัติทางการค้าอันไม่เป็นธรรม จะประกาศให้สินค้าหรือบริการนั้นเป็นสินค้าหรือบริการควบคุม จะเห็นได้ว่ากฎหมายมีเจตนารมณ์ในการคุ้มครองและให้ความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นผู้ผลิต ผู้จำหน่าย หรือผู้บริโภค หากคณะกรรมการกลางว่าด้วยราคาสินค้าและบริการเห็นสมควรจะกำหนดควบคุมสินค้าหรือบริการใด ก็สามารถกระทำได้โดยเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อขอความเห็นชอบ แล้วประกาศเป็นสินค้าหรือบริการควบคุมและหลังจากนั้นจะกำหนดมาตรการควบคุมด้านราคาหรือด้านปริมาณ เช่น การกำหนดราคาจำหน่ายสูงสุด การตรึงราคาซื้อหรือราคาจำหน่าย ให้มีการแจ้งราคาและห้ามเปลี่ยนแปลงราคาวันแต่จะได้รับอนุญาต ให้ปิดป้ายแสดงราคา เป็นต้น

แต่การที่จะกำหนดให้สินค้าหรือบริการใดเป็นสินค้าหรือบริการควบคุมนั้น คณะกรรมการกลางว่าด้วยราคาสินค้าและบริการได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้¹⁴

1. เป็นสินค้าที่จำเป็นแก่การครองชีพ

คณะกรรมการอาจกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการที่ถือว่าเป็นการทำให้ราคาค่าเกินสมควรหรือสูงเกินสมควร หรือทำให้ปั่นป่วนซึ่งราคาของสินค้าหรือบริการ ใดก็ได้ หลักเกณฑ์และวิธีการดังกล่าวให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา.”

¹³ พระราชบัญญัติว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ พ.ศ. 2542 มาตรา 29 บัญญัติว่า

“ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 29 มาตรา 30 หรือมาตรา 31 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ.”

¹⁴ อาคม เดิมพิทยาไพสิฐ. (2553). การกำหนดหลักเกณฑ์และแนวทางตามพระราชบัญญัติว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ พ.ศ. 2542 (ในรายงานการประชุมคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ. หน้า 21-22. 19 เมษายน 2553 ณ ห้องประชุมอาคารศาสนสถาน กรมทหารราบที่ 11 รักษาพระองค์ จังหวัดกรุงเทพมหานคร).

2. เป็นสินค้าที่ใช้เป็นปัจจัยการผลิตต่อเนื่อง
3. โครงสร้างตลาดมีผู้ผลิตและผู้ขายน้อยราย และสภาพตลาดไม่มีการแข่งขันกันเท่าที่ควร
4. เป็นสินค้าที่มีเทคนิคการผลิตและการลงทุนสูง หรือระบบครบวงจร ส่งผลให้ผู้ผลิตรายใหม่เข้าสู่ตลาดได้ค่อนข้างยาก
5. เป็นสินค้าที่มีความเคลื่อนไหวด้านราคาบ่อยครั้งหรือขึ้นผิดปกติและมีปริมาณขาดแคลนในบางครั้ง
6. เป็นสินค้าที่มีความเชื่อมโยง และได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงราคาในตลาดโลกมาก

ปัจจุบัน ได้มีประกาศคณะกรรมการกลางว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ เรื่องการกำหนดสินค้าและบริการควบคุม ปี 2556 ด้วยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 9(1) และมาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ พ.ศ. 2542 อันเป็นพระราชบัญญัติที่มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา 29 ประกอบกับมาตรา 32 มาตรา 33 มาตรา 34 มาตรา 41 และมาตรา 43 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย คณะกรรมการกลางว่าด้วยราคาสินค้าและบริการด้วยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี จึงออกประกาศให้สินค้าและบริการ ดังต่อไปนี้ เป็นสินค้าและบริการควบคุม

- (1) กระดวยชำระ กระดวยเซ็ดหน้า
- (2) กระดวยทำลูกฟูก กระดวยเหนียว
- (3) กระดวยพิมพ์และเขียน
- (4) กระเทียม
- (5) ก๊าซปิโตรเลียมเหลว
- (6) ข้าวเปลือก ข้าวสาร
- (7) ข้าวโพด
- (8) ไข่ไก่
- (9) ครีมเทียมชั้นหวาน นมข้น นมคั้นรูป นมแปลงไขมัน
- (10) เครื่องชั่งวัดอัตราส่วนร้อยละของแป้งในหัวมัน
- (11) เครื่องตรวจสอบคุณภาพข้าว
- (12) เครื่องแบบนักเรียน
- (13) เครื่องวัดความชื้นข้าว

- (14) เครื่องสูบน้ำ
- (15) นมผง นมสด
- (16) น้ำตาลทราย
- (17) น้ำมัน และไขมันที่ได้จากพืชหรือสัตว์ทั้งที่บริโภคได้หรือไม่ได้
- (18) น้ำมันเชื้อเพลิง
- (19) แบตเตอรี่รถยนต์
- (20) ปู่ย
- (21) ปูนซีเมนต์
- (22) แป้งสาลี
- (23) พงชักฟอก
- (24) ผลปาล์มน้ำมัน
- (25) ฟ้ายอนามัย
- (26) มันสำปะหลัง และผลิตภัณฑ์
- (27) เม็ดพลาสติก
- (28) ยางรถจักรยานยนต์ ยางรถยนต์
- (29) ยาป้องกันหรือกำจัดศัตรูพืชหรือโรคพืช
- (30) ยารักษาโรค
- (31) เยื่อกระดาษ
- (32) รถเกี่ยวข้าว
- (33) รถจักรยานยนต์ รถยนต์นั่ง รถยนต์บรรทุก
- (34) รถไถนา
- (35) สายไฟฟ้า
- (36) สุกกร เนื้อสุกกร
- (37) หัวอาหารสัตว์ อาหารสัตว์
- (38) เหล็กโครงสร้างรูปพรรณ เหล็กแผ่น เหล็กเส้น
- (39) อาหารสำเร็จรูปบรรจุภาชนะผนึก
- (40) อาหารในภาชนะบรรจุที่ปิดสนิท
- (41) การให้สิทธิในการเผยแพร่งานลิขสิทธิ์เพลงเพื่อการค้า
- (42) บริการทางการเกษตร
- (43) บริการรับฝากสินค้าหรือบริการให้เช่าสถานที่เก็บสินค้า

เมื่อพิจารณาสินค้าและบริการที่ถูกควบคุมดังกล่าวข้างต้นแล้ว จะพบว่าต้องเป็นสินค้าอุปโภคบริโภคที่จำเป็นในการครองชีพ คือสินค้าที่เป็นปัจจัยพื้นฐานทั้ง 4 ได้แก่ อาหาร ยา ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม รวมถึงสินค้าที่อำนวยความสะดวกด้วย

3.2.4.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดราคาสินค้า

การบังคับใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ พ.ศ. 2542 มีหน่วยงานที่มีหน้าที่และมีอำนาจในการดูแลการบังคับใช้กฎหมายให้เป็นไปตามบทบัญญัติในพระราชบัญญัติฉบับนี้ไว้ ได้แก่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ คณะกรรมการว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ สำนักงานคณะกรรมการว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ และพนักงานเจ้าหน้าที่ โดยบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ ดังนี้

ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ เป็นผู้ดูแลและรับผิดชอบเกี่ยวกับการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ นอกจากนั้นรัฐมนตรีฯ ยังมีอำนาจในการแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้¹⁵ ซึ่งจะต้องแต่งตั้งจากข้าราชการเท่านั้น¹⁶

มาตรา 7 ให้มีคณะกรรมการกลางว่าด้วยราคาสินค้าและบริการเรียกโดยย่อว่า “กกร.” ประกอบด้วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์เป็นประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงพาณิชย์และเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนเป็นรองประธานกรรมการ และผู้ทรงคุณวุฒิไม่น้อยกว่าสี่คน แต่ไม่เกินแปดคนซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง โดยต้องแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิภาคเอกชนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งเป็นกรรมการ และให้เลขาธิการเป็นกรรมการและเลขานุการ

ให้ กกร. ทำหน้าที่คณะกรรมการส่วนจังหวัดว่าด้วยราคาสินค้าและบริการสำหรับกรุงเทพมหานครด้วย

มาตรา 8 ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งจะได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการต้องไม่เป็นข้าราชการการเมือง ผู้ดำรงตำแหน่งในทางการเมือง กรรมการหรือผู้ดำรงตำแหน่งที่รับผิดชอบในการบริหารพรรคการเมือง

สำหรับ อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการกลางว่าด้วยสินค้าและบริการ หรือ “กกร.” มีทั้งหมด 11 ข้อ ตามที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 9 ดังนี้

มาตรา 9 ให้ กกร. มีอำนาจหน้าที่ในทุกท้องที่ทั่วราชอาณาจักร ดังต่อไปนี้

- (1) ประกาศกำหนดให้สินค้าหรือบริการใดเป็นสินค้าหรือบริการควบคุมตามมาตรา 24
- (2) กำหนดมาตรการที่ใช้สำหรับสินค้าหรือบริการควบคุมตามมาตรา 25
- (3) สั่งให้ผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายสินค้าหรือบริการควบคุมแจ้งข้อเท็จจริงตามมาตรา 26

¹⁵ พระราชบัญญัติว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ พ.ศ. 2542 มาตรา 6.

¹⁶ พระราชบัญญัติว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ พ.ศ. 2542 มาตรา 4.

- (4) ให้ความเห็นชอบประกาศที่ออกตามมาตรา 27
- (5) กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการแสดงราคาสินค้าหรือบริการตามมาตรา 28
- (6) กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการที่ถือว่าเป็นการทำให้ราคาต่ำเกินสมควร หรือสูงเกินสมควร หรือทำให้เกิดความปั่นป่วนซึ่งราคาของสินค้าหรือบริการตามมาตรา 29 วรรคสอง
- (7) กำหนดระเบียบว่าด้วยการจ่ายเงินสินบนและเงินรางวัลตามมาตรา 33
- (8) เข้ากำกับดูแลและสั่งการเท่าที่จำเป็นเพื่อให้การผลิต หรือการจำหน่ายสินค้าหรือบริการควบคุมมีเพียงพอแก่ความต้องการของประชาชน ในการนี้ กกร. อาจมอบหมายให้ กจร. เลขาธิการ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่กระทำการแทนได้
- (9) พิจารณาเรื่องที่มีการร้องเรียนว่าได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหาย เนื่องจากการกระทำอันมีผลกระทบกระเทือนต่อราคา
- (10) เชิญบุคคลใดบุคคลหนึ่งมาให้ข้อเท็จจริง คำอธิบาย คำแนะนำ หรือความเห็น
- (11) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของ กกร.

3.2.5 ประกาศคณะกรรมการองค์การเพื่อการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน

ประกาศคณะกรรมการองค์การเพื่อการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน เป็นประกาศที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 16(3) แห่งพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 แต่สำหรับประกาศที่มีความเกี่ยวข้องกับการศึกษาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ คือ ประกาศคณะกรรมการองค์การเพื่อการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน เรื่อง หลักเกณฑ์ เงื่อนไข และวิธีการขายทรัพย์สินประเภท ศิลปวัตถุ วัตถุมงคล เหริยธู ธนบัตร และวัตถุมีค่าของสถาบันการเงินที่ไม่อาจแก้ไขหรือฟื้นฟูฐานะหรือการดำเนินงานได้จำนวน 56 ราย ซึ่งการศึกษาในส่วนนี้จะทำการศึกษาเฉพาะคำนิยามของ “วัตถุมงคล” การจำหน่ายวัตถุมงคลของสถาบันการเงินไม่ว่าจะเป็นหลักเกณฑ์การจำหน่าย และราคาจำหน่าย ดังนี้

ประกาศคณะกรรมการองค์การเพื่อการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน เรื่อง หลักเกณฑ์ เงื่อนไข และวิธีการขายทรัพย์สินประเภท ศิลปวัตถุ วัตถุมงคล เหริยธู ธนบัตร และวัตถุมีค่าของสถาบันการเงินที่ไม่อาจแก้ไขหรือฟื้นฟูฐานะหรือการดำเนินงานได้จำนวน 56 ราย

ข้อ 1 นิยามในประกาศนี้...

“วัตถุมงคล” หมายความว่า วัตถุที่เป็นสิ่งเคารพและสักการะของบุคคล...

ข้อ 2 หลักเกณฑ์

การขายทรัพย์สินประเภทศิลปวัตถุ วัตถุมงคล เหริยณฺ ฌนบัตฺร และวัตถุมีค่าของสถาบันการเงินจะกระทำได้โดยวิธีเปิดประมูลโดยเปิดเผย หรือแข่งขันราคา และให้ ปรส. ได้รับค่าธรรมเนียมในอัตราร้อยละ 1 ของราคาที่ยขายได้

สถาบันการเงินที่จะขายทรัพย์สิน ต้องประกาศลงหนังสือพิมพ์อย่างน้อย 1 ฉบับ เพื่อแจ้งวัน เวลา สถานที่และวิธีประมูลก่อนวันประมูลก่อนวันประมูลภายในระยะเวลาตามสมควร

ประธานกรรมการตามมาตรา 30 ต้องพิจารณาให้ความเห็นชอบรายการทรัพย์สินและราคาของทรัพย์สินและราคากลางของทรัพย์สินที่จะทำการประมูลหรือแข่งขันราคาก่อนทำการประมูล

ข้อ 3.3 ราคาที่ประมูลขายจะต้องไม่ต่ำกว่าราคากลาง

ตามประกาศดังกล่าวที่ได้กล่าวมาข้างต้น อาจสรุปได้ว่า ในกรณีที่สถาบันการเงินมีความประสงค์ในการจำหน่ายทรัพย์สินตามที่ประกาศกำหนดได้ ไม่ว่าจะเป็ น ศิลปวัตถุ วัตถุมงคล เหริยณฺ ฌนบัตฺร และวัตถุมีค่าของสถาบันการเงิน สถาบันการเงินจะต้องปฏิบัติตามประกาศฉบับนี้

สำหรับ “วัตถุมงคล” ถูกให้ความหมายจากประกาศฉบับนี้ว่าหมายความว่า วัตถุที่เป็นสิ่งเคารพและสักการะของบุคคล ดังนั้น ตามประกาศฉบับนี้ “วัตถุมงคล” จึงมิได้หมายความว่าเฉพาะพระเครื่องหรือพระพิมพ์เท่านั้น ยังรวมความรวมถึงวัตถุอื่น ๆ ที่เป็นที่เคารพและสักการะของบุคคลด้วย อีกทั้งยังมีได้จำกัดเฉพาะวัตถุทางศาสนาพุทธศาสนาเดี ยว ส่วนการจำหน่ายวัตถุมงคลของสถาบันการเงินจะทำได้ก็ต่อเมื่อเปิดประมูลโดยเปิดเผย หรือแข่งขันราคา และให้ “ปรส.” (องค์การเพื่อการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน) ได้รับค่าธรรมเนียมในอัตราร้อยละ 1 ของราคาที่ยขายได้ และสถาบันการเงินที่จะจัดจำหน่ายวัตถุมงคลต้องประกาศลงหนังสือพิมพ์อย่างน้อย 1 ฉบับ เพื่อแจ้งวัน เวลา สถานที่และวิธีประมูลก่อนวันประมูลก่อนวันประมูลภายในระยะเวลาตามสมควรตามที่กำหนดไว้ในข้อ 2 ส่วนราคาที่จะจำหน่ายวัตถุมงคล จะต้องเป็นราคาที่ประมูลขายที่ไม่ต่ำกว่าราคากลางที่สถาบันการเงินได้กำหนดราคาไว้ (ข้อ 3.3)

3.3 หลักกฎหมายเกี่ยวกับการเสียหายเงินได้จากการนำวัตถุมงคลออกให้เช่าบูชา

เนื่องจากการจัดสร้างและเช่าบูชาวัตถุมงคลนั้น ทำให้เกิดรายได้แก่ผู้ให้เช่าบูชาวัตถุมงคลไม่ว่าจะเป็น วัด พระ หรือแม้กระทั่งบุคคลทั่ว ๆ ไปที่ทำธุรกิจเกี่ยวกับการเช่าบูชาวัตถุมงคล ดังนั้น เมื่อเกิดรายได้ หรือเงินได้ ผู้เป็นเจ้าของเงินได้นั้น ๆ จึงมีหน้าที่ต้องเสียหายีตามกฎหมายนอกเสียจากว่ากฎหมายยกเว้นมิให้ต้องเสียหายีจากเงินได้นั้น การศึกษาในส่วนนี้จึงเป็นการศึกษาถึงมาตรการทางภาษีที่นำมาปรับใช้กับการจำหน่ายวัตถุมงคล

เมื่อมีเงินได้จะต้องใช้เกณฑ์ใดในการเสียภาษี ย่อมแล้วแต่ว่าผู้มีเงินได้เป็นผู้ใด กรณีผู้มีเงินได้เป็นผู้มีหน้าที่เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาต้องใช้เกณฑ์เงินสด (Cash Basic) ในการเสียภาษี แต่ถ้าผู้มีเงินได้เป็นผู้มีหน้าที่เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลต้องใช้เกณฑ์สิทธิ (Accrual Basic) ในการเสียภาษี เว้นแต่อธิบดีกรมสรรพากรจะอนุมัติให้ใช้เกณฑ์อื่น¹⁷

3.3.1 ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเป็นภาษีที่จัดเก็บจากเงินได้พึงประเมินของบุคคลธรรมดา ตามบทบัญญัติ มาตรา 39 แห่งประมวลรัษฎากร หมายถึง เงินได้อันเข้าลักษณะพึงเสียภาษีในหมวดนี้ เงินได้ที่กล่าวนี้ให้หมายความรวมถึงตลอดถึงทรัพย์สิน หรือประโยชน์อย่างอื่นที่ได้รับ ซึ่งอาจคิดคำนวณได้เป็นเงิน เงินค่าภาษีอากรที่ผู้จ่ายเงินหรือผู้อื่นออกแทนให้สำหรับเงินได้ประเภทต่าง ๆ ตามมาตรา 40 และเครดิตภาษีตามมาตรา 47 ทวิ ด้วย

ทั้งนี้ ผู้ที่มีหน้าที่เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ได้แก่

- (1) บุคคลธรรมดา
- (2) ห้างหุ้นส่วนสามัญหรือคณะบุคคลที่ไม่ใช่นิติบุคคล
- (3) ผู้ถึงความตายในระหว่างปีภาษี
- (4) กองมรดกที่ยังไม่ได้แบ่ง

สำหรับอัตราภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา มี 2 อัตรา คือ

(1) อัตราก้าวหน้า (Progressive Rate) คือ กรณีที่ต้องเสียภาษีในอัตราที่กำหนดไว้ในบัญชีอัตราภาษีเงินได้ท้ายหมวด 3 ลักษณะ 2 แห่งประมวลรัษฎากร ตามมาตรา 48 แห่งประมวลรัษฎากร ซึ่งสรุปได้ดังนี้

¹⁷ ชัยสิทธิ์ ตราชูธรรม และคุณยศลักษณ์ ตราชูธรรม. (2554). *ประมวลรัษฎากร(ฉบับมีคำอธิบายย่อและคำพิพากษาศาลฎีกาย่อ)*. หน้า 53.

ตารางที่ 3.1 บัญชีอัตราภาษีเงินได้ทั่วยหมวด 3 ลักษณะ 2 แห่งประมวลรัษฎากร

เงินได้สุทธิตั้งแต่	ช่วงเงินได้สุทธิแต่ละชั้น	อัตราภาษีร้อยละ	ภาษีแต่ละชั้นของเงินได้สุทธิ	ภาษีสะสมสูงสุดของชั้น
0-150,000	150,000	5 (ยกเว้น)	-	-
150,000-500,000	350,000	10	40,000	40,000
500,000-1,000,000	500,000	20	100,000	140,000
1,000,000-4,000,000	3,000,000	30	900,000	1,040,000
4,000,001 ขึ้นไป		37		

ที่มา: ประมวลรัษฎากร

(2) อัตราคงที่ (Flat Rate หรือ Singer Rate) คือ กรณีเงินได้ที่ได้รับมิใช่เงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40(1) ซึ่งเป็นเงินได้จากจ้างแรงงาน แล้วจะต้องเสียภาษีในอัตราคงที่ไม่น้อยกว่าร้อยละ 0.5 ของเงินได้พึงประเมิน ถ้าหากผู้มีเงินได้นั้นมีเงินได้ ตั้งแต่ 60,000 บาท ขึ้นไป

วิธีการคำนวณภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา มี 2 วิธี ตามมาตรา 48 คือ

(1) วิธีการตามมาตรา 48(1) คือ การนำเงินได้พึงประเมินที่ไม่ได้รับการยกเว้นหักด้วยค่าใช้จ่ายตามมาตรา 42 ทวิ ถึง มาตรา 46 หักด้วยค่าลดหย่อนตามมาตรา 47 จะได้เงินได้สุทธิเพื่อจะเอาไปคำนวณภาษีตามอัตราภาษีก้าวหน้า

(2) วิธีการตามมาตรา 48(2) คือ ถ้าหากผู้มีเงินได้นั้นมีเงินได้ตั้งแต่ 60,000 บาท ขึ้นไปให้นำเงินได้ที่ได้รับที่มิใช่เงินได้พึงประเมินตาม มาตรา 40(1) แล้วจะต้องเสียภาษีในอัตราคงที่ไม่น้อยกว่าร้อยละ 0.5 ของเงินได้พึงประเมิน

เงินได้พึงประเมินที่ต้องนำมาคำนวณเสียภาษีสำหรับเงินได้บุคคลธรรมดาแบ่งออกเป็น 8 ประเภท ตามลักษณะของการได้เงินมา ดังนี้¹⁸

ประเภทที่ 1 เงินได้เนื่องจากการจ้างแรงงาน ไม่ว่าจะเป็

1. เงินเดือน ค่าจ้าง เบี้ยเลี้ยง เบี้ยหวัด บำเหน็จบำนาญ
2. เงินค่าเช่าบ้านที่ได้รับจากนายจ้าง
3. เงินที่คำนวณได้จากมูลค่าของการได้อยู่บ้าน ซึ่งนายจ้างให้อยู่โดยไม่เสียค่าเช่า

¹⁸ ประมวลรัษฎากร มาตรา 40.

ประเภทที่ 2 เงินได้เนื่องจากหน้าที่หรือตำแหน่งหน้าที่ที่ ทำ หรือจากการรับทำงานให้ ไม่ว่าจะ เป็น

1. ค่าธรรมเนียม ค่านายหน้า ค่าส่วนลด
2. เงินอุดหนุนในงานที่ทำ เบี้ยประชุม บำเหน็จ โบนัส
3. เงินค่าเช่าบ้านที่ได้รับเนื่องจากหน้าที่หรือตำแหน่งงานที่ทำหรือจากการรับทำงานให้
4. เงินที่คำนวณได้จากมูลค่าของการได้อยู่บ้าน ที่ผู้จ่ายเงินได้ให้อยู่โดยไม่เสียค่าเช่า
5. เงินได้ที่ผู้จ่ายเงินได้จ่ายชำระหนี้ใด ๆ บรรดาที่ได้เนื่องจากหน้าที่หรือตำแหน่งงานที่ทำหรือการรับทำงานให้ นั้น ไม่ว่าจะ หน้าที่หรือตำแหน่งงานหรืองานที่รับทำให้นั้นจะเป็นการประจำหรือชั่วคราว เป็นต้น

ประเภทที่ 3 เงินได้จากค่าลิขสิทธิ์ ค่าแห่งลิขสิทธิ์หรือสิทธิอย่างอื่น เงินปีหรือเงินได้ที่มีลักษณะเป็นรายปีอันได้มาจากพินัยกรรม นิติกรรมอื่น หรือคำพิพากษาของศาล

ประเภทที่ 4 ได้แก่

1. ดอกเบี้ยพันธบัตร ดอกเบี้ยเงินฝาก ดอกเบี้ยหุ้นกู้ ดอกเบี้ยตัวเงิน ดอกเบี้ยเงินกู้ยืม ไม่ว่าจะ มีหลักประกันหรือไม่
2. เงินปันผล เงินส่วนแบ่งของกำไร หรือประโยชน์อื่นใดที่ได้จากบริษัท หรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล กองทุนรวม หรือสถาบันการเงินที่มีกฎหมายไทยให้จัดตั้งขึ้น โดยเฉพาะสำหรับให้กู้ยืม
3. เงินโบนัสที่จ่ายให้แก่ผู้ถือหุ้น หรือผู้เป็นหุ้นส่วนนิติบุคคล
4. เงินลดทุนของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลควบเข้ากัน หรือรับช่วงไว้ร่วมกัน
5. เงินเพิ่มทุนของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลซึ่งตั้งจากกำไรที่ได้มาหรือรับช่วงไว้ร่วมกัน
6. ผลประโยชน์ที่ได้จากการที่บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลควบเข้ากันหรือรับช่วงกันหรือเลิกกัน ซึ่งตีราคาเป็นเงินได้เกินกว่าเงินทุน เป็นต้น

ประเภทที่ 5 เงินหรือประโยชน์อย่างอื่นที่ได้มาเนื่องจาก

1. การให้เช่าทรัพย์สิน
2. การผิดสัญญาเช่าซื้อทรัพย์สิน
3. การผิดสัญญาซื้อขายเงินผ่อน ซึ่งผู้ขายได้รับคืนทรัพย์สินที่ขายนั้นคืนโดยไม่ต้องคืนเงินหรือประโยชน์ที่ได้รับไว้แล้ว

ประเภทที่ 6 เงินได้จากวิชาชีพอิสระ คือ วิชากฎหมาย การประกอบโรคศิลปะ วิศวกรรม สถาปัตยกรรม การบัญชี เป็นต้น

ประเภทที่ 7 เงินได้จากการรับเหมาที่ต้องลงทุนด้วยการจัดหาสัมภาระในส่วนสำคัญ นอกจากเครื่องมือ

ประเภทที่ 8 เงินได้จากธุรกิจ การพาณิชย์ การเกษตร การอุตสาหกรรม การขนส่ง การขายอสังหาริมทรัพย์ หรือการอื่น ๆ นอกจากที่ระบุไว้ในประเภทที่ 1-7

เมื่อพิจารณาถึงรายได้หรือเงินได้ที่ได้มาจากการจำหน่ายวัตถุดิบในกรณีที่ บุคคลธรรมดาเป็นผู้มีเงินได้ เงินได้จากการจำหน่ายวัตถุดิบนี้จะเป็นเงินได้ประเภทที่ 8 หรือเป็นเงินได้จากการพาณิชย์ซึ่งถูกบัญญัติไว้ในมาตรา 40(8) ประมวลรัษฎากร

3.3.2 ภาษีเงินได้นิติบุคคล

ผู้มีหน้าที่ต้องเสียภาษีนิติบุคคล ได้แก่

- (1) ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล
 - (2) ห้างหุ้นส่วนจำกัด
 - (3) บริษัทจำกัด
 - (4) บริษัทมหาชนจำกัด
 - (5) กิจการซึ่งดำเนินการเป็นทางการค้า หรือหากำไรโดยรัฐบาลต่างประเทศ องค์การของรัฐบาลต่างประเทศหรือนิติบุคคลอื่นที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายของต่างประเทศ
 - (6) กิจการร่วมค้า ซึ่งได้แก่กิจการที่ดำเนินการร่วมกันเป็นทางค้าหรือหากำไรระหว่างบริษัทกับบริษัท บริษัทกับห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล ห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลกับห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล หรือระหว่างบริษัทและหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลกับบุคคลธรรมดา คณะบุคคลที่มีหุ้นนิติบุคคล ห้างหุ้นส่วนสามัญหรือนิติบุคคลอื่น
 - (7) มูลนิธิหรือสมาคมที่ประกอบกิจการซึ่งมีรายได้ แต่ไม่รวมถึงมูลนิธิหรือสมาคมที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดตามมาตรา 47(7)(ข)
 - (8) นิติบุคคลที่อธิบดีกำหนดโดยอนุมัติรัฐมนตรี และประกาศในราชกิจจานุเบกษา
- โดยมีฐานภาษีเงินได้นิติบุคคล คือ กำไรสุทธิ (รายได้หักด้วยรายจ่ายทั้งหมดของนิติบุคคล) ซึ่งคำนวณได้จากรายได้จากกิจการหรือเนื่องจากกิจการที่กระทำในรอบระยะเวลาบัญชี หักด้วยรายจ่ายตามเงื่อนไขที่ได้ระบุไว้ในประมวลรัษฎากร¹⁹ ทั้งนี้ มีอัตราภาษีคงที่ กล่าวคือ ร้อยละ 27 เว้นแต่จะได้รับการส่งเสริมให้เสียภาษีในอัตราที่ต่ำลง เช่น การได้รับการส่งเสริมโดยการเป็นกิจการขนาดย่อม (SMEs) เป็นต้น

¹⁹ ประมวลรัษฎากร มาตรา 65.

3.3.3 เครดิตภาษี

เครดิตภาษี เป็นมาตรการที่เกิดขึ้นมาเพื่อขจัด หรือบรรเทาการจัดเก็บภาษีซ้ำซ้อนของเงินปันผล ซึ่งการจัดเก็บภาษีซ้ำซ้อนจากเงินปันผลถือเป็นรูปแบบหนึ่งของการจัดเก็บภาษีซ้ำซ้อนในเชิงเศรษฐกิจ ทั้งนี้ หมายถึงกรณีที่ประเทศหนึ่งทำการจัดเก็บภาษีจากฐานเดียวกันมากกว่าหนึ่งครั้ง ซึ่งในกรณีนี้ เงินปันผลที่เป็นฐานภาษีเงินได้ของบุคคลธรรมดา เคยเป็นส่วนหนึ่งของกำไรสุทธิซึ่งได้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลไปแล้ว จึงมีผลทำให้เงินปันผลต้องเสียภาษีซ้ำซ้อนกันถึงสองครั้ง

ตามประมวลรัษฎากร เงินปันผลหรือเงินส่วนแบ่งของกำไรที่ได้รับจากบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายไทย และผู้มีเงินได้มีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศไทยหรือเป็นผู้อยู่ในประเทศไทย ผู้ถือหุ้นที่ได้รับเงินได้ดังกล่าวจะได้รับเครดิตในการคำนวณภาษี โดยให้นำอัตราภาษีเงินได้ดังกล่าวนั้นไปผลลัพท์เท่าไร ให้คูณด้วยจำนวนเงินปันผลหรือส่วนแบ่งของกำไรที่ได้รับ และในขณะที่เดียวกันจะต้องนำเครดิตภาษีนี้นับกลับเข้ากับเงินปันผลหรือส่วนแบ่งของกำไรที่ได้รับเป็นเงินได้พึงประเมินที่ต้องคำนวณภาษี²⁰

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาถึงมาตรการทางภาษี ประกอบกับธุรกิจการจำหน่ายวัตถุมงคลแล้วนั้น การจัดทำและจำหน่ายเริ่มมาจากการกระทำของหลายกลุ่มด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นจากวัดจากพระภิกษุสงฆ์ที่กระทำการจัดสร้างวัตถุมงคลโดยมิได้เกี่ยวข้องกับวัด เกจิอาจารย์ต่าง ๆ ที่เป็นเพียงฆราวาส ห้างร้าน บริษัท หรือหน่วยงานต่าง ๆ เป็นต้น ดังนั้นการจัดเก็บภาษีจากการจำหน่ายวัตถุมงคลจึงมีความหลากหลาย โดยมีทั้งเงินได้ของบุคคลธรรมดาและนิติบุคคล

แต่อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่วัดเป็นผู้จัดสร้างและจำหน่ายวัตถุมงคลเอง เงินได้จากการจำหน่ายวัตถุมงคลของวัดจะได้รับการยกเว้นไม่ต้องเสียภาษี ถึงแม้ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 บัญญัติให้วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา และสำนักสงฆ์ มีฐานะเป็นนิติบุคคล และให้เจ้าอาวาสเป็นผู้แทนของวัดในกิจการทั่วไป²¹ ก็ตาม แต่จากความหมายของคำว่า “บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล” ตามมาตรา 39 ประมวลรัษฎากรนั้น กรณีนิติบุคคลที่จะมีหน้าที่เสียภาษีย่อมไม่หมายความรวมถึง “วัด” ในพระพุทธศาสนา เนื่องจากวัดมิใช่บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลตามประมวลรัษฎากร

ทั้งนี้ ในเรื่องความเป็นนิติบุคคลของวัด กรมสรรพากรได้มีคำวินิจฉัยไว้ใน หนังสือสรรพากรที่ กค 0706/512 ลงวันที่ 20 มกราคม 2548 เรื่องภาษีเงินได้ ภาษีธุรกิจเฉพาะและอากรแสตมป์ กรณีโอนกรรมสิทธิ์ที่ธรณีสงฆ์ โดยได้วินิจฉัยว่า หากข้อเท็จจริงปรากฏว่าวัดได้

²⁰ ประมวลรัษฎากร มาตรา 47 ทวิ.

²¹ พระราชบัญญัติ คณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มาตรา 31.

จัดตั้งขึ้นตามมาตรา 31 แห่งพระราชบัญญัติ คณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติ คณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 วัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล เมื่อวัดโอนกรรมสิทธิ์ที่ธรณีสงฆ์ให้แก่กระทรวง ก. โดยกรม ข. ได้รับค่าพาติกรรมเป็นการตอบแทน มีภาระภาษีดังนี้

1. ภาษีเงินได้นิติบุคคล วัดไม่เข้าลักษณะเป็นบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล ตามนิยามในมาตรา 39 แห่งประมวลรัษฎากร วัดจึงไม่มีหน้าที่ต้องเสียภาษีเงินได้นิติบุคคล เมื่อกระทรวง ก. โดยกรม ข. จ่ายเงินค่าพาติกรรมให้แก่วัดตามมาตรา 34 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติ คณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และได้กระทำโดยพระราชกฤษฎีกาโอนกรรมสิทธิ์ที่ธรณีสงฆ์วัดให้แก่กระทรวง ก. พ.ศ. 2546 ผู้จ่ายเงินจึงไม่มีหน้าที่ต้องคำนวณหักภาษีเงินได้ ณ ที่จ่าย ในขณะที่มีการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรม ตามมาตรา 69 ตรี แห่งประมวลรัษฎากร

ทั้งนี้ สำหรับผู้มีเงินได้จากการจำหน่ายวัตถุมงคลอื่น ๆ จะต้องเสียภาษีจากเงินได้ดังกล่าวหรือไม่อย่างไร ผู้เขียนจะนำไปวิเคราะห์ในบทที่ 4 ต่อไป

3.4 บทสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดสร้างและการเช่าบูชาวัตถุมงคล

3.4.1 ผู้ให้สัมภาษณ์ นักวิชาการทางด้านวัตถุมงคล

วันที่สัมภาษณ์ 26 พฤศจิกายน 2556

คำถาม การจัดสร้างวัตถุมงคลมีบุคคลใดเกี่ยวข้องกับการจัดสร้างวัตถุมงคลบ้างอย่างไร

คำตอบ ดั้งเดิมพระสงฆ์เป็นคนสร้างวัตถุมงคลเองแล้วแจกฟรีเท่านั้น เพื่อให้คนนำไปเป็นกำลังใจเวลามีปัญหาหรือเวลาไปสงคราม หรือไมก็อาจจะแจกให้ในฐานะเป็นที่ระลึกในฐานะที่เขาไปแบกอิฐ ปูน ทราช มาช่วยสร้างวัด วัดก็เกรงใจไม่รู้จะให้อะไรดี ก็เลยให้พระเป็นเครื่องตอบแทน ดังนั้น เมื่อก่อนพระสงฆ์จะเป็นผู้สร้างเอง แต่ต่อมาภายหลังมีจำนวนคนเยอะขึ้นพระสงฆ์สร้างเองคนเดียวไม่ไหว ฆราวาสรอบ ๆ วัด เช่น กรรมการวัด มรรคทายก จึงเข้ามาช่วย โดยอาจจะเข้ามาช่วยขนดิน อาจจะมาช่วยป้อนหรือหามวลสาร ทำให้เริ่มมีคน 2 กลุ่มนี้เป็นหลักที่ช่วยสร้างพระ โดยพระจะเป็นผู้ปลุกเสกเอง ปัจจุบันมีเรื่องของพุทธพาณิชย์เข้ามา มีคนเริ่มเข้ามาหากำไรกับการเช่าบูชาพระเครื่อง เพราะมีต้นทุนราคาถูก กลุ่มนายทุนที่มีเงิน มีช่าง มีอะไรต่าง ๆ ก็จะเริ่มเข้ามาไปหาวัดที่มีหลวงปู่ดัง ๆ แล้วก็ขออนุญาตท่านสร้างขึ้น มา โดยนายทุนจะออกทุนแล้วหลวงปู่ปลุกเสก แล้วเงินที่ได้จากการทำพิธี จากการเช่าบูชาก็จะแบ่งให้วัดส่วนหนึ่ง แล้วนายทุนก็เอาไปเองส่วนหนึ่ง ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นส่วนของนายทุน วัดไม่ค่อยได้เท่าไร

คำถาม มีมาตรการหรือกฎหมายที่เข้ามาควบคุมการจัดสร้างวัดอุ้มงคลในปัจจุบันหรือไม่

คำตอบ กฎหมายจริง ๆ ไม่ค่อยมีชัด ๆ เท่าไหร่ ส่วนกฎของมหาเถรสมาคมเป็นการกำหนดตามพระวินัยและเป็นการบัญญัติอย่างคร่าว ๆ ไม่มีการกำหนดเรื่องแนวทางการจัดสร้างอย่างชัดเจน เช่น จัดสร้างได้เท่าไร จัดสร้างไม่เกินกี่องค์ เพราะฉะนั้นมันจึงควบคุมค่อนข้างยาก เพราะมันเป็นความเชื่อส่วนบุคคลด้วย หากว่ามีศรัทธาแล้วจะไปห้ามก็จะลำบาก ปัจจุบันการสร้างจึงเป็นการตกลงกันระหว่างนายทุนกับผู้สร้าง

คำถาม การจัดสร้างวัดอุ้มงคลมีกระบวนการจัดสร้างอย่างไร

คำตอบ ถ้าเป็นกรณีที่พระสงฆ์เป็นผู้สร้างเอง จะไม่มีเรื่องผลกำไรมาเกี่ยวข้องตรงส่วนนี้จึงไม่มีปัญหาอะไร กรรมการวัดเห็นหลวงพ่อลำบากก็จะเข้ามาช่วยเหลืออำนวยความสะดวกในทุก ๆ ขั้นตอน แต่ในกรณีที่นายทุนจะจัดสร้างวัดอุ้มงคล นายทุนจะมาติดต่อกับกรรมการวัดหรือเข้ามาติดต่อกับหลวงพ่อโดยตรง แต่ถ้าเป็นนายทุนมีอาชีพจริง ๆ ส่วนใหญ่ก็จะมาติดต่อกับกรรมการวัด โดยให้เหตุผลว่าจะมาช่วยสร้างวัด โบสถ์ โดยการที่เขาจะสร้างเหรียญออกจำหน่าย โดยเขามักจะมีใบสัญญามาให้ว่า จะจัดสร้างเหรียญรูปแบบไหนคร่าว ๆ แล้วอย่างน้อยก็จะมีรูปเหรียญมาให้ดู ซึ่งเป็นเพียงสัญญาระหว่างเอกชนกับเอกชนเท่านั้น เป็นเพียงข้อบอกให้เราทราบว่าสร้างเหรียญลักษณะอย่างไร จะสร้างเป็นเนื้อทองคำกี่องค์ เนื้อเงินกี่องค์ ให้เงินทำบุญเท่าไรเสร็จแล้วเงินที่ให้จากการทำบุญได้มาแล้วจะแบ่งให้วัดเท่าไร ตัวนายทุนเท่าไร อันนี้คือสัญญาแบบสมบูรณ์นะ ซึ่งถ้าเป็นแบบนี้ก็จะไม่ค่อยมีปัญหากัน ถ้าเกิดว่าทางวัดตกลงนายทุนก็สร้าง แต่ถ้าไม่ตกลงเขาก็ไม่เอา แต่เดี๋ยวนี้จะมีนายทุนในกลุ่มที่แบบเข้าไปหาพระตรง ๆ แล้วก็พูดปากเปล่าว่าจะมาช่วยหลวงพ่อสร้างหรือบางรายก็จะนำพระที่สร้างมาเสร็จแล้วมาหาหลวงพ่อให้หลวงพ่อปลุกเสกให้ บางครั้งหลวงพ่อก็ไม่ปลุกเสกให้ ก็จะขอถ่ายรูปเพื่อทำให้เห็นว่ามีการปลุกเสกแล้ว ทั้ง ๆ ที่จริงไม่มีการปลุกเสก เหมือนกับที่สมัยก่อนสร้างจตุศรตาม นำรถบรรทุกเป็นสิบ ๆ คันถอยเข้าไปในวัด แล้วก็ไปบอกว่าจตุศรตามนี่มีการปลุกเสกแล้ว ทั้ง ๆ ที่ไม่มีการทำอะไรเลย อันนั้นก็จะเป็นปัญหาที่จะเกิดขึ้นกับทางวัด ก็คือ ปลุกเสกแล้วหรือ หรือบางครั้งนายทุนก็มาทำสัญญาปากเปล่าโดยไม่มีการทำสัญญากันจริง ๆ ก็มี หรือยังมีบางกรณีมีการยึดใ้กันทำสัญญาสร้าง 1,000 องค์ แต่ถึงเวลาปลุกเสกยึดใ้สมาชิก 500 องค์ หรือเก็บไว้ที่โรงงานตัวเองอีก 1,000 องค์ แค่นี้ก็จบ โดยไม่มีการตรวจสอบเพราะอาศัยการไว้ใจซึ่งกันและกัน ภายหลังมีการแก้ไขโดยวิธีการตอก Code อันไหนไม่ตอกก็สงสัยไว้ก่อนว่าปลอมไว้ก่อน สรุปแล้วในปัจจุบันการจัดสร้างวัดอุ้มงคลใคร ๆ ก็สามารถจัดสร้างได้ ถ้ามีทุน ถ้ามีช่าง แต่จริง ๆ มีทุนอย่างเดียวก็ได้ เพราะทุกอย่างมันจ้างใ้ได้อยู่แล้ว ไม่มีกฎหมายใ้เข้ามาควบคุม

คำถาม ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับราคาวัตถุมงคล

คำตอบ คือ ราคาของวัตถุมงคล ก็มองว่ามันคือ การซื้อขายความพอใจ เหมือนกับการซื้อขายของเก่า คือ วัตถุมงคลถือเป็นสินทรัพย์ที่แบบว่า ถ้าดูโดยเนื้อหาของมัน ๆ เป็นแค่ผง มันเป็นแค่ดิน แค่เหล็ก แต่มันสามารถทำราคาได้เป็น 10 ล้าน จากความเชื่อของผู้สร้างว่ามันคือสมเด็จพระโตหลวงปู่ทวด อะไรอย่างนี้ มันจึงกลายเป็นสินทรัพย์มหาศาล ซึ่งในสมัยนี้คนเก็บพระมากกว่าทอง เพราะราคาไม่ค่อยลงขึ้นอย่างเดียว

คำถาม ปัจจุบันการกำหนดราคาวัตถุมงคลใช้วิธีการกำหนดราคาอย่างไร

คำตอบ คือ การกำหนดราคาจะมี 2 กลุ่ม คือ ถ้าเป็นตัวเบื้องต้นก็คือราคาวัด คือวัดเป็นผู้กำหนดราคา โดยวัดจะคำนวณจากต้นทุน ถ้าไร สมมติถ้าวัดสร้างเหรียญ 1,000 เหรียญ ต้นทุนเหรียญละ 10 บาท ดังนั้น สร้าง 1,000 เหรียญ ต้นทุนก็จะเท่ากับ 10,000 บาท แต่เวลาจำหน่ายอาจจำหน่ายในราคาเหรียญละ 100 บาท เพื่อให้มีกำไรเหลือสำหรับการทำบุญ แต่ถ้าในกรณีที่พระเจ้าไปสู่มรรณพระเครื่องแล้ว พวกนี้เวลาเขาตั้งราคาเขาจะตั้งกัน โดยกระแสมความนิยมในตัววัตถุมงคลด้วยส่วนหนึ่ง ถ้ารุ่นไหนมีคนบูชาเยอะ ก็จะยิ่งขึ้นราคาไปเยอะ มันก็จะขึ้นไปตามสภาพตลาด และในส่วนความคิดเห็นของเขียนพระก็มีผลอย่างมากในการกำหนดราคาของวัตถุมงคลเช่นกัน และในบางครั้งเขียนพระเองนี่แหละเป็นผู้กำหนดราคาวัตถุมงคล เช่น เดิมพระสมเด็จพระเศียรให้ราคาอยู่องค์ละ 1 ล้าน วันหนึ่งมีเขียนคนหนึ่งมาบอกว่าฉันจะซื้อล้านสอง เพราะฉะนั้น ราคาขยับขึ้นเป็นล้านสองทันที จะไม่มีใครขาย 1 ล้านแล้ว มันก็จะขยับไปเรื่อย ๆ ยังมีคนให้ราคาสูงเพดานการซื้อก็จะยิ่งขยับตัวตามไปด้วย อันนี้ก็จะเป็นการกำหนดราคาของกลุ่มพระดัง ๆ แพง ๆ เช่น พระสมเด็จ พระกรุ เขียนใหญ่ ๆ ก็จะเป็นผู้กำหนดราคา แต่ถ้าเป็นพระที่ไม่แพงมากกลุ่มเล็ก ๆ เช่นเหรียญต่าง ๆ การกำหนดราคาก็จะเป็นการกำหนดราคาตามสภาพคล่องของตลาด ว่ามีคนมาเช่าเท่าไร อย่างเช่นตอนนี้ เหรียญของหลวงพ่อกุณ ราคา 5,000 บาท ต่อมามีคนไปปรดคว่ำมา แล้วภายหลังมีการบอกเล่าต่อกันมาว่าได้แควนเหรียญหลวงพ่อกุณเลยไม่เป็นไร ราคาที่เลยพุ่งขึ้นมาเป็นองค์ละหมื่น พอมีคนจ่าย 1 หมื่นคราวนี้ 5,000 ก็จะไม่มีคนขายละ มันจึงกำหนดราคาไปตามประสบการณ์ ไปตามคำล่ำลือ อันนี้คือแบบปกติ แต่ถ้าแบบไม่ปกติ ก็จะมีพวกเขียนบางกลุ่มรวมตัวกันปั่นราคา อันนี้คือปัญหาใหญ่ เพราะว่าถ้าเป็นคนวงในหรือคนพอรู้เรื่องก็จะไม่ซื้อตาม แต่ถ้าเกิดเป็นคนภายนอกจะไม่รู้ อย่างที่มีปัญหามากคือ พระกิ่งปวเรศ 2 ซึ่งออกปี 30 ของสมเด็จพระญาณฯ ที่มีปัญหาก็คือ พวกเขียนจะมีกลุ่มหนึ่งที่ไปมอง ๆ พระไว้แล้วก็จะไปเก็บพระมาจำนวนมาตั้งแต่สมัยราคาถูกองค์ละไม่กี่ร้อยบาท ซึ่งพวกนี้เขามีมืออยู่ในมืออยู่แล้ว เขาก็จะเขียนปั่นราคาว่าพระอันนั้นมีปาฏิหาริย์อย่างนั้น หายาก พอมีคนอ่านก็อยากได้ไปหาซื้อข้างนอกก็ไม่ได้ เพราะเขาเก็บไว้หมดแล้วเลยต้องไปซื้อกับพวกนี้ ซึ่งพวกนี้ก็สามารถปรับราคา

ให้สูงขึ้นได้อีก เพราะไปซื้อจากที่อื่นไม่ได้แล้วเพราะไม่มี แล้วถ้ามีคนสักคนยอมจ่ายราคาหมื่นหนึ่ง คราวนี้ก็จะไม่มีใครยอมขายหลักร้อยแล้ว ราคาที่จะยิ่งบวก ๆ ขึ้นไป ดังนั้นในปัจจุบันไม่มีราคากลาง การกำหนดราคาเกิดขึ้นจากความพอใจ

คำถาม ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับการโฆษณาวัดอุโมงค์ในปัจจุบัน

คำตอบ ปัญหาหลัก ๆ ของการโฆษณาวัดอุโมงค์คือ 1. พวกเขียนพวกนี้ไม่มีความรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนาเท่าไร 2. คือ เขาใช้การตลาดพระเครื่อง ก็คือ ถ้าคนที่มีความรู้เกี่ยวกับพระเครื่องจริง ๆ จะไม่ดูโฆษณาพวกนี้ ซึ่งอาจโฆษณาด้วยรูปบ้าง ประวัติบ้าง คือ ถ้ากลุ่มคนบริโภคขั้นสูงขึ้นไปหน่อยก็จะอ่านประวัติ อย่างผมจะเช่าพระผมก็จะดูประวัติว่าพระที่จัดสร้างนั้นคือใคร เป็นลูกศิษย์ใคร แล้วก็ตามไปดูที่วัด แต่บางคนเขาไม่สนใจสิ่งพวกนี้ เขาก็ลงว่าพระองค์นี้ห้อยแล้วโชคดี จะมีผู้หญิงมารัก อย่างนี้ซึ่งมันเป็นกลุ่ม ๆ หนึ่ง ทำให้เมื่ออ่านแล้วเชื่อก็จะซื้อ ๆ ดังนั้น การโฆษณามีผลเยอะที่สุดเลย ส่วนคำว่า อวดอุตริ คือ การแสดงว่าตนมีปฏิหารย์ทั้งที่ตนไม่มี ซึ่งทีนี้เราไม่รู้ว่าหลวงพ่อมิหรือเปล่า จริง ๆ หลวงพ่อท่านก็จะไม่ค่อยพูด คนที่มาเขียนส่วนใหญ่เป็นฆราวาส และส่วนใหญ่เป็นการเขียนไปเองทั้งนั้น จริง ๆ ตัวที่น่าจะควบคุมมากที่สุดก็คือโฆษณา เพราะมันจะทำให้คนหลง

3.4.2 ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้จัดสร้างวัดอุโมงค์

วันที่สัมภาษณ์ 13 ธันวาคม 2556

คำถาม ปัจจุบันการจัดสร้างวัดอุโมงค์มีการกำหนด ระบุ หรือจำกัดตัวบุคคลผู้มีสิทธิในการจัดสร้างวัดอุโมงค์หรือไม่ อย่างไร

คำตอบ วัดอุโมงค์เป็นความเชื่อและความศรัทธาของประชาชน ที่มีต่อพระพุทธศาสนา และศรัทธาต่อผู้สร้างวัดอุโมงค์นั้น ๆ เป็นสำคัญ สืบทอดกันมาในทุกยุคทุกสมัย ไม่เสื่อมคลาย ซึ่งเป็นความเชื่อทางจิตใจ โดยเฉพาะปวงชนชาวไทยที่นับถือพระพุทธศาสนาเกิดมาลิ้มตาดูโลก ก็พบวัดอุโมงค์ที่มีอยู่ตามบ้าน หรือสวมใส่คล้องคอไม่ว่าเด็ก หรือผู้ใหญ่ ไม่ว่าจะผู้หญิงหรือผู้ชาย แม้แต่ตัวผมเองเกิดมาได้ 9 เดือน ก็มีวัดอุโมงค์ใส่คล้องคอแล้ว ซึ่งเป็นพระพิฆิตโรคมพ์เม็ดข้าวเม่า เนื้อเงินพร้อมเหล็กมทองคำ ซึ่งคุณยายมอบให้ไว้คุ้มครอง ป้องกันภัยอันตราย และโรคภัยไข้เจ็บ ปรากฏจากภาพถ่ายที่คุณแม่ได้ถ่ายไว้เมื่อผมอายุได้ 9 เดือนเศษ หากคุณยายของผมมีชีวิตอยู่ถึงปัจจุบันอายุท่านมากกว่า 100 ปี ล่วงมาแล้ว แสดงให้เห็นว่าความเชื่อมั่นและศรัทธาต่อวัดอุโมงค์ มีมาตั้งแต่บรรพบุรุษของผมสืบทอดมาถึงผม จนถึงปัจจุบัน

การจัดสร้างวัดอุโมงค์ในอดีต หลวงปู่ คุรุบา หลวงพ่อ หรือเกจิอาจารย์ที่มีชื่อเสียงปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบเป็นผู้จัดสร้างวัดอุโมงค์ของตนเอง เพื่อแจกให้แก่ลูกศิษย์ ชาวบ้านหรือประชาชนที่ไปสักการะกราบไหว้บูชา หรือทำบุญเนื่องในโอกาสต่าง ๆ โดยไม่มีการเช่าหาบูชาและ

ไม่ได้กำหนดราคา หรือมูลค่าของวัตถุมงคลนั้น ๆ เพราะสร้างขึ้นด้วยความศรัทธา และวิศุหาได้ในธรรมชาติ เช่น ดิน ไม้ ผง หรือโลหะ ด้วยเหตุในสมัยก่อนมักมีโรคภัยไข้เจ็บ หรือถูกสัตว์ป่าทำร้าย และภัยสงคราม ด้วยความเชื่อจึงใช้วัตถุมงคล มีไว้เพื่อปกป้องภัยอันตรายใด ๆ จากโรคภัย และสัตว์ทำร้าย จากภัยสงคราม รวมทั้งเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ แต่โดยหลักแล้วการจัดสร้างพระเครื่องหรือวัตถุมงคล ก็ด้วยเจตนาแทนองค์พระพุทธ เพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนา ซึ่งในอดีตมักจะสร้างในจำนวน 84,000 องค์ ตามพระธรรมชั้น

ปัจจุบันการจัดสร้างวัตถุมงคลไม่มีการกำหนด ระบุหรือจำกัดตัวบุคคลผู้มีสิทธิในการจัดสร้างวัตถุมงคลแต่ประการใด นอกจากหลวงปู่ ครูบา หลวงพ่อหรือเกจิอาจารย์ดัง ๆ เป็นผู้จัดสร้างวัตถุมงคลของตนเองแล้ว ลูกศิษย์ หรือประชาชนผู้ศรัทธาต่อตัวหลวงปู่ หลวงพ่อ อาจอนุญาตจัดสร้างวัตถุมงคลนั้น ๆ ได้ ในการจัดสร้างวัตถุมงคลส่วนมากมีเจตนาเพื่อหารายได้เป็นทุนทรัพย์ในการก่อสร้างถาวรวัตถุ เช่น โบสถ์ วิหาร ศาลาการเปรียญ โดยการให้ทำบุญ หรือบริจาคเงินในการสร้างถาวรวัตถุหรือสาธารณกุศล แล้วมอบวัตถุมงคลให้ไว้เป็นที่ระลึก ดังจะเห็นได้จากวัตถุมงคลที่จัดสร้างเป็นเหรียญโลหะ ด้านหลังของเหรียญมักจะมีข้อความว่าให้ไว้เป็นที่ระลึก เป็นต้น

การจัดสร้างวัตถุมงคลมีปัจจัยเข้ามาเกี่ยวข้องในการจัดสร้างมากขึ้น ในปัจจุบันเป็นการจัดสร้างเพื่อให้เช่าบูชาและเพื่อการสะสม มากกว่าการสร้างเพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนา อย่างเช่นในอดีต ที่มีเจตนาสร้างวัตถุมงคล เพื่อมอบให้โดยไม่ได้กำหนดราคาหรือมูลค่าของวัตถุมงคลนั้น ๆ ไว้เลย เพราะการซื้อขายพระเครื่องหรือวัตถุมงคลในอดีตถือว่าเป็นบาป จึงหลีกเลี่ยงโดยใช้คำว่า “เช่า” แทนใช้คำว่าซื้อขาย จนถึงปัจจุบัน

คำถาม การจัดสร้างวัตถุมงคลมีขั้นตอนการจัดสร้างอย่างไร

คำตอบ การจัดสร้างวัตถุมงคลในสมัยก่อนไม่มีขั้นตอนอะไรยุ่งยากมากนัก วัสดุในการจัดสร้างก็หาได้ตามธรรมชาติ เช่นเนื้อดิน เนื้อชิน เนื้อผง เนื้อโลหะ เนื้อไม้ หรือเนื้อวาน เป็นต้น โดยนำมาแกะ ปั้น หล่อ หรือพิมพ์ และเขียนอักขระลงไป อย่างกรณีสร้างวัตถุมงคลที่เป็นเนื้อดิน เริ่มต้นด้วยการออกแบบ และแกะแม่พิมพ์ จนสวยงามเสร็จสมบูรณ์แล้ว จึงนำมวลสารผสมกับเนื้อดินนำมากลงในแม่พิมพ์ จากนั้นก็ถอดออกจากแม่พิมพ์ ฝั่งลมจนแห้งสนิทแล้วนำไปเผาไฟเพื่อให้เกิดความคงทน เช่นพระนางพญา กรู่วัดนางพญา จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งสร้างมาแล้วไม่น้อยกว่า 400 ปี หรือพระรอด กรู่วัดมหาวัน จังหวัดลำพูน ซึ่งก็สร้างมาแล้วไม่น้อยกว่า 1,200 ปี ล้วนสร้างมาจากเนื้อดิน โดยนำเอามวลสาร (ผสมสูตรของผู้สร้างแต่ละท่าน) กกลงในแม่พิมพ์ แล้วนำไปเผาไฟจะเห็นได้จากองค์พระจะมีสีที่แตกต่างกันออกไป เช่น สีดำ สีแดง สีน้ำตาล สีเขียว ฯลฯ ซึ่งเกิดจากมวลสารที่ผสมกับเนื้อดิน ผ่านการเผาไฟด้วยความร้อนในอุณหภูมิ

ที่แตกต่างกัน ทำให้เนื้อดินสุกไม่เท่ากัน ในอุณหภูมิต่างกัน สีสีนขององค์พระจึงเป็นไปตาม อุณหภูมิความร้อนที่แตกต่างกันตามธรรมชาติ

ขั้นตอนการจัดสร้างวัตถุมงคลในปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นเนื้อดิน เนื้อผง หรือเนื้อโลหะไม่ว่าจะสร้างเป็นรูปหล่อ หรือเหรียญ เริ่มต้นด้วยการออกแบบ ทำแม่พิมพ์ จากนั้นก็นำวัสดุ เช่นเนื้อดิน หรือเนื้อผง นำมาทดลองในแม่พิมพ์ จึงเกิดเป็นรูปลักษณะของพระพิมพ์นั้น ตามลักษณะของแม่พิมพ์ที่แกะไว้ หากเป็นเนื้อดินส่วนมากจะนำไปเผา เพื่อให้เกิดความคงทนถาวรดังที่กล่าวไว้แล้วข้างต้น หากเป็นเนื้อผงเมื่อนำมวลสารทดลองในแม่พิมพ์แล้วก็นำไปฝังลงจนแห้งสนิท ส่วนที่เป็นเนื้อโลหะก็จะนำส่วนผสมโลหะตามที่ต้องการ ไปหลอมด้วยความร้อนในอุณหภูมิสูงกว่า 1,000 องศา ขึ้นไป เพื่อให้โลหะหลอมผสมรวมเป็นเนื้อเดียวกัน แล้วนำมาเทลงในเบ้าหรือแบบพิมพ์ที่เตรียมไว้ เรียกขั้นตอนนี้ว่า พิธีเททองหล่อ หากเป็นวัตถุมงคลประเภทหล่อโบราณช่างก็มักจะไม้ขัดแต่งใด ๆ เพื่อให้ได้สภาพเดิม ๆ

นอกจากนั้นยังมีการสร้างวัตถุมงคลด้วยกรรมวิธีการปั๊มด้วยเครื่องจักร ไม่ว่าจะปั๊มเป็นรูปเหมือนลอยองค์ หรือปั๊มเป็นเหรียญ ซึ่งมีกรรมวิธีไม่ยุ่งยาก สามารถสร้างวัตถุมงคลได้เป็นจำนวนมากในเวลาอันรวดเร็ว มีความสวยงามสามารถดูรายละเอียดได้มากขึ้น มีการตอกโค้ดเพื่อป้องกันการปลอมแปลงหรือตอกหมายเลขกำกับ เพื่อกำหนดจำนวนสร้างที่แน่นอน ถึงอย่างไรก็ตาม เมื่อวัตถุมงคลนั้น ๆ มีมูลค่าหรือมีราคาสูงขึ้น หรือมีความต้องการของนักสะสมมากขึ้น ก็จะมีการปลอมแปลงวัตถุมงคลนั้น ๆ เนื่องจากสามารถซื้อขายได้ มีมูลค่าหรือมีราคา จึงเป็นช่องทางของผู้หาผลประโยชน์จากการปลอมวัตถุมงคล ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมาก ฉะนั้นผู้ซื้อหาหรือเช่าบูชาวัตถุมงคลจึงควรต้องศึกษาวัตถุมงคลนั้นให้ดี ๆ โดยสอบถามผู้รู้ หรือเขียนพระที่มีความชำนาญและรู้จริงในวัตถุมงคลนั้น ๆ และที่สำคัญต้องเป็นบุคคลที่เราไว้ใจได้

ขั้นตอนสุดท้าย ซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญของการจัดสร้างวัตถุมงคล คือ พิธีพุทธาภิเษก หรือการปลุกเสกพระเครื่อง หรือวัตถุมงคล เพราะพระพุทธรูปที่สร้างขึ้นต้องผ่านการปลุกเสกจากพระผู้สร้างไม่ว่าจะเป็นการปลุกเสกหมู่ ปลุกเสกเดี่ยว หรืออธิษฐานจิตด้วยการอันเชิญพระรัตนตรัยมาบรรจુ โดยการบริกรรมพระคาถา และใช้พลังแห่งอำนาจจิตอันบริสุทธิ์ของหลวงพ่อ หลวงปู่ ครูบา ที่มีญาณแก่กล้า ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ สำเร็จมรรคผลโดยการเจริญภาวนา อธิษฐานจิต ประจุพุทธานุภาพส่งไปยังพระเครื่อง หรือวัตถุมงคลที่สร้างขึ้น ทำให้พระเครื่องหรือวัตถุมงคลที่ผ่านการปลุกเสกเปี่ยมไปด้วยพระพุทธรูป เพื่อปกป้องคุ้มครองผู้นำไปสักการบูชา อาราธนา คัดลอก ซึ่งพระเครื่องจะศักดิ์สิทธิ์ หากผู้นั้นอาราธนาด้วยความศรัทธาและประกอบคุณงามความดี จะทำให้พระพุทธรูปจะบังเกิดความศักดิ์สิทธิ์ สัมฤทธิ์ผลสมปรารถนาทุกประการ

คำถาม ปัจจุบันการกำหนดราคาวัตถุดิบมีวิธีการกำหนดราคาอย่างไร และมีมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการกำหนดราคาวัตถุดิบหรือไม่

คำตอบ วัตถุดิบในสมัยก่อนไม่มีการกำหนดราคาซื้อขาย เช่น หรือบูชา แต่เมื่อวันเวลาผ่านไป และด้วยประสบการณ์ของผู้ครอบครอง จะด้วยเหตุบังเอิญหรือไม่ก็ตาม เสริมด้วยเรื่องเล่าอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ ผู้ได้รับรู้เกิดความเชื่อและศรัทธา จึงเกิดการเสาะแสวงหา เมื่อมีผู้ต้องการ มักมีผู้เสนอราคาเป็นคำตอบแทนให้สูงขึ้นเรื่อย ๆ จนพอใจแก่ผู้ครอบครองพระเครื่องและวัตถุดิบนั้น จึงเป็นขั้นตอนและวิวัฒนาการไปสู่การซื้อขาย พระเครื่องบางองค์ราคาสูงเป็นแสน เป็นล้าน หรือที่เรียกกันจนติดปากว่าพุทธพาณิชย์ แต่ความจริงแล้วหาใช่เป็นเช่นนั้นไม่ เพราะราคาของวัตถุดิบเกิดจากความเชื่อ และความศรัทธา ต่อวัตถุดิบหรือพระองค์นั้น ดังนั้นจะพูดว่าเป็นการกำหนดราคาของวัตถุดิบ ก็ไม่น่าจะใช่เสียทีเดียว เพราะมูลค่าหรือราคาเป็นความพึงพอใจระหว่างผู้ศรัทธา และความต้องการของผู้เป็นหลัก ซึ่งมาตรการทางกฎหมายที่จะนำมาควบคุมโดยตรงจึงไม่มี เหตุที่เป็นเช่นนั้นเนื่องจากไม่สามารถกำหนดเป็นราคาที่แน่นอนตายตัวได้ เพราะเหตุที่ได้เคยบอกไปแล้วว่ามูลค่าและราคาอยู่ที่ความต้องการ ด้วยความเชื่อมั่นและศรัทธา รวมทั้งความพึงพอใจของผู้ต้องการและผู้ครอบครองวัตถุดิบเป็นหลัก ในการกำหนดราคาพระเครื่องหรือวัตถุดิบนั้น ๆ

คำถาม การโฆษณาวัตถุดิบมีมาตรฐานในการโฆษณาหรือไม่ อย่างไรและมีหน่วยงานใดเข้ามาควบคุมการโฆษณาบ้าง

คำตอบ เรื่องมาตรฐานการโฆษณาวัตถุดิบ พูดยกกันตรง ๆ ก็ตอบได้ยากมากเพราะเรื่องของวัตถุดิบอย่างที่เคยได้พูดไว้ตั้งแต่แรกแล้วว่าเป็นเรื่องของความเชื่อ และความศรัทธา ซึ่งไม่มีใครบังคับใครได้ ขึ้นอยู่กับวิจารณญาณของผู้บริโภคและประชาชนที่จะต้องศึกษาให้ถ่องแท้ ก่อนจะเข้ามาซื้อวัตถุดิบนั้น ๆ ซึ่งพระพุทธเจ้าก็ได้ทรงสอนไว้ให้เชื่ออย่างมีสติ อย่าโลภ ปัจจุบันมีหนังสือเกี่ยวกับวงการพระเครื่องมีให้ศึกษามากมาย ไม่ว่าจะเป็นตำราหลักหรือนิตยสารเกี่ยวกับพระเครื่อง หรือวัตถุดิบซึ่งมีมากมาย แม้จะมีการโฆษณาเป็นรูปธรรม แต่ถ้าหากได้ใช้วิจารณญาณในการพิจารณาถึงการโฆษณาชวนเชื่อในอิทธิฤทธิ์ ปาฏิหาริย์ รวมทั้งมูลค่าหรือราคาของวัตถุดิบ หากจะถามถึงมาตรฐานการโฆษณาแล้ว เห็นว่า ประชาชนสามารถตัดสินใจได้เอง ส่วนหน่วยงานที่จะเข้ามาควบคุมการโฆษณาวัตถุดิบโดยตรงยังไม่มี คงมีแต่สำนักงานคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.) ซึ่งดูแลในภาพรวมเกี่ยวกับการโฆษณาสินค้า ไม่ใช่วัตถุดิบ พูด่าง ๆ ก็คือยังไม่มียกกฎหมายโดยตรงมาใช้บังคับเกี่ยวกับการโฆษณาวัตถุดิบ และยังไม่มีหน่วยงานของรัฐใด ๆ เข้ามาควบคุมการโฆษณาวัตถุดิบอย่างแท้จริง

คำถาม ในปัจจุบันมีหน่วยงานใดบ้างที่เข้ามาควบคุมดูแลการจัดสร้างและการเช่าบูชา
วัตถุมงคลบ้าง

คำตอบ การควบคุมดูแลการจัดสร้างวัตถุมงคล ปัจจุบันยังไม่มีหน่วยงานใด ๆ ของรัฐ
เข้ามาควบคุม คงมีแต่การสร้างวัตถุมงคลที่เป็นรูปจำลองของพระรูปสำคัญคู่บ้านคู่เมือง
ซึ่งกรมศิลปากรขึ้นทะเบียนไว้หรือเป็นผู้รับผิดชอบดูแล รวมทั้งสถานที่ตั้งของพระพุทธรูปสำคัญ
นั้น ๆ หากผู้ใดหรือหน่วยงานใดจะจัดสร้างหรือจำลองแบบ เป็นวัตถุมงคลก็ต้องขออนุญาตตาม
ระเบียบของทางราชการหรือหน่วยงานที่ควบคุมกำกับดูแล เช่น พระแก้วมรกต พระสยาม
เทวาธิราช เป็นต้น หากบุคคลใด หรือหน่วยงานใดจะจัดสร้างหรือจำลองแบบก็ต้องขออนุญาตให้
ถูกต้อง ซึ่งอาจจะถือได้ว่าเป็นการควบคุมดูแลการจัดสร้างวัตถุมงคลเป็นการเฉพาะราย
ที่มีหน่วยงานราชการเข้ามาควบคุมดูแลการจัดสร้างวัตถุมงคล ส่วนการเช่าบูชาวัตถุมงคลปัจจุบัน
ไม่มีหน่วยงานใดของรัฐเข้ามาควบคุมดูแลการเช่าบูชาวัตถุมงคลแต่อย่างใด เนื่องจากคงเป็นไปได้
ยาก เพราะการเช่าหาวัตถุมงคลเป็นความเชื่อและความศรัทธา การกำหนดราคาอยู่ที่ความพึงพอใจ
ของผู้ต้องการและของผู้ครอบครองเป็นหลัก เนื่องจากเป็นเรื่องทางจิตใจ จึงกำหนดราคาตายตัว
ไม่ได้ ถ้าผู้ซื้อต้องการแม้จะแพงสักเพียงใดก็จะซื้อหาหรือเช่าบูชา ปัจจุบันวัตถุมงคลบางชิ้นซื้อหา
กันมากกว่า 10 ล้านบาท เพราะว่ามีผู้ซื้อพอใจ ไม่มีใครบังคับให้ซื้อ ที่ซื้อเพราะมีความศรัทธาและ
มีฐานะทางการเงินที่ร่ำรวย นักธุรกิจ นักการเมือง ซึ่งมีฐานะทางสังคม จึงจะเช่าหรือซื้อหาวัตถุ
มงคลในราคาแพง ๆ ดังกล่าวได้

3.4.3 ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้บริโภควัตถุมงคล

วันที่สัมภาษณ์ 15 ธันวาคม 2556

คำถาม ในฐานะที่ท่านบริโภควัตถุมงคล ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับราคาวัตถุ
มงคลในปัจจุบัน

คำตอบ ราคาที่กำหนดในปัจจุบัน มีความเหมาะสมกับสภาพตลาดในปัจจุบัน
เนื่องจากมีผู้บริโภคที่ต้องการจำนวนมาก ไม่ว่าจะทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยเฉพาะหากเป็น
ลูกค้าต่างประเทศ ราคาของวัตถุมงคลก็จะมีมูลค่าที่สูงขึ้นมากกว่าราคาตลาดในประเทศ แต่ทั้งนี้
การกำหนดราคาวัตถุมงคลในปัจจุบัน หากเป็นพระรุ่นเก่า หรือพระที่เป็นที่นิยมของวงการ
จะพบว่า ราคาเช่าหาจะขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของผู้ซื้อและผู้ขายเป็นหลัก จึงไม่มีการกำหนดราคา
กลางตายตัว

คำถาม ท่านทราบหรือไม่ว่า ในปัจจุบันการกำหนดราคาวัตถุดิบมีวิธีการกำหนดราคาอย่างไร

คำตอบ สำหรับราคาวัตถุดิบนั้น ทราบเฉพาะวัตถุดิบที่ทางผมมีความสนใจเท่านั้น ซึ่งจากการบริโภค ทำให้ทราบว่า ราคาวัตถุดิบจะขึ้นอยู่กับ

- 1) ความสวยงาม สมบูรณ์ของวัตถุดิบ
- 2) พิมพ์ทรง และความนิยมของวงการ
- 3) เนื้อของพระ เช่น หากเป็นเนื้อพิเศษ แบบเนื้อทองคำ เนื้อเงิน เนื้อนวะ โลหะเนื้อนาค ซึ่งจะพบว่ามีการสร้างน้อย ก็จะมีราคาซื้อขายที่แพงมากขึ้น
- 4) การมีใบประกาศรางวัล หรือการมีใบประกันความแท้ ที่ออกโดยสถาบันที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญในด้านวัตถุดิบนั้น ๆ
- 5) ราคาขึ้นอยู่กับผู้ขายเป็นใคร เป็นผู้เชี่ยวชาญสายตรงในวัตถุดิบหรือไม่

คำถาม การโฆษณาวัตถุดิบในปัจจุบันมีผลในการตัดสินใจเลือกบริโภควัตถุดิบของท่านหรือไม่ อย่างไร

คำตอบ การโฆษณามีผลส่วนหนึ่งกับการตัดสินใจ แต่ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับความสนใจและการชื่นชอบในวัตถุดิบนั้น ๆ การโฆษณาเป็นเพียงแรงจูงใจให้เข้าไปศึกษาข้อมูลก่อนการตัดสินใจบริโภควัตถุดิบนั้น ๆ มากกว่าการส่งผลให้เชื่อถือในวัตถุดิบนั้น ๆ โดยตรงแล้วบริโภควัตถุดิบนั้น ๆ เลย โดยที่ยังไม่มีการศึกษาถึงของมูลการจัดสร้างวัตถุดิบนั้น ๆ

คำถาม ท่านคิดว่าการโฆษณาวัตถุดิบตามสื่อต่าง ๆ ในปัจจุบันเหมาะสมหรือไม่

คำตอบ สื่อโฆษณาในปัจจุบันพบว่า มีทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ ไม่ว่าจะเป็นทางนิตยสาร หนังสือพิมพ์ ใบประกาศ (โบชัวร์) ที่มีแจกจ่าย หรือการขึ้นป้ายโฆษณา เป็นต้นอีกทั้งมีการโฆษณาในสื่อทางโทรทัศน์และสื่อทางอินเทอร์เน็ต และวิทยุอีกด้วย ในการโฆษณาวัตถุดิบบางประเภทอาจมีการโฆษณาถึงพุทธรูปของวัตถุดิบ ประสิทธิภาพของผู้บริโภควัตถุดิบนั้น ๆ เพื่อชวนเชื่อให้ผู้บริโภคตัดสินใจเข้าบริโภควัตถุดิบนั้น ๆ ซึ่งในบางครั้งจะพบว่า เป็นเพียงข้อมูลที่หลอกลวง ไม่แท้จริงและเป็นการให้ข้อมูลที่ผิด ๆ ดังนั้น การโฆษณาในปัจจุบันจึงยังขาดความเหมาะสม และมีลักษณะเป็นการโฆษณาชวนเชื่อที่เกินจริง

คำถาม การโฆษณาวัตถุดิบที่เหมาะสมตามความคิดเห็นของท่านควรมีลักษณะอย่างไร

คำตอบ การโฆษณาวัตถุดิบที่เหมาะสม ควรเป็นไปในทางการให้ข้อมูลการจัดสร้างมากกว่าการให้ข้อมูลด้านการชวนเชื่อในด้านพุทธรูป และในบางครั้ง การโฆษณาอาจมีการระบุว่ามีการนำเงินที่ได้ไปใช้ในด้านสาธารณกุศล แต่ไม่สามารถตรวจสอบได้ การโฆษณาในส่วนนี้จึง

ควรระบุให้ชัดเจนว่า เงินในส่วนนี้นำไปทำบุญ หรือใช้เพื่อการสาธารณกุศล ใด ใด เพื่อเป็น
ประโยชน์ในการตรวจสอบการ โฆษณาว่ามี การนำไปใช้จริงหรือไม่ เท่าใด ซึ่งในปัจจุบันพบว่า
การโฆษณาในส่วนนี้ที่ไม่สามารถตรวจสอบได้เลย